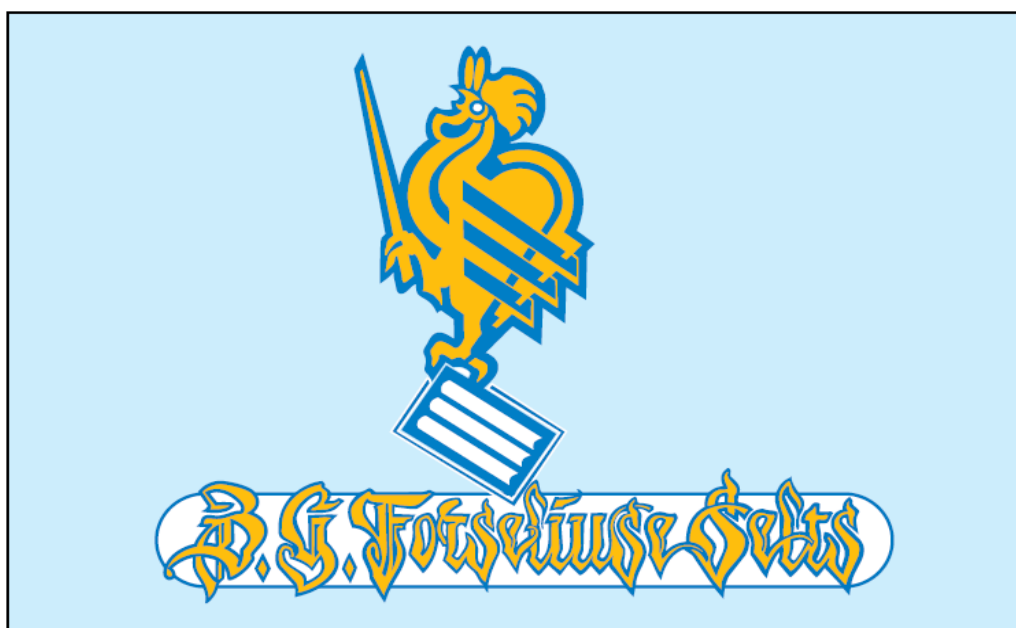

Forselíuse Sönumíd

23

2016

SISUKORD

AJA LOOD	3
B. G. Forseliuse Selts ümberkorralduste tuules.....	3
Mõtteid Forseliuse Seltsi tegemistest juubelikonverentsi eel 2014	3
HARIDUSPÄEVAD	6
B. G. Forseliuse Seltsi XXV hariduspäev „Haridus on valgus“	6
21. oktoobril 2014 Kambja Ignatsi Jaagu Koolis	6
B.G. Forseliuse Seltsi 25. aastapäeva kõne Madis Linnamäelt.....	14
B. G. Forseliuse Seltsi XXVI hariduspäev Paides	15
B. G. Forseliuse Seltsi XXVII hariduspäev Tartu Forseliuse Koolis	16
ÕPILASTE TÖÖD	17
Kambja põhikooli õpilaste eesnimed. Iris Peterson	17
Vana pilt jutustab. Stella-Maria Link, Lizette ja Vanessa Kassmann	23
MEENUTUSED, MÄLESTUSED	39
Muutused koolide arengus.....	39
SUVEKOOLID	47
Suvekool Rakveres 2015	47
Suvekool Valgamaal 2016.....	48
TEADUSE VALLAST	50
Vaakummonokromaatorist laboratoorse sünkrotonini. Valdur Tiit, Anatoli Kuznetsov, Kalev Pill, Elar Vilt.....	50
SELTSI KUULUVATE KOOLIDE NIMEKIRI seisuga 01.03.2016	58

AJA LOOD

B. G. Forseliuse Selts ümberkorralduste tuules

Mõtteid Forseliuse Seltsi tegemistest juubelikonverentsi eel 2014

2014. aasta oktoobris plaaniti tähistada Bength Gottfried Forseliuse Seltsi juubelikonverentsi seltsi asutamispaigas Kambjas. Selle ettevalmistamise ajal käis koos mitu toimkonda, et mõelda, kuidas edasi tegutseda. Senine esimees Madis Linnamägi ütles, et tema loobub ametist ning tahab, et juhtimise võtaks üle keegi juhatusest. Paraku ei olnud ühtki entusiasti, kes oma põhitöö kõrvalt oleks soovinud juhtimist jätkata Madise vääriliselt.

Enn Liba, juhatuse esimehe „parem käsi“ 08.12.2013: *Mõtisklus B. G. Forseliuse Seltsi 25. aastapäeva tähistamiseks.*

Asjakohane ajaloo– hariduskonverents tuleks ära pidada. Selles võiks:

- 1. süveneda uuesti filosoofia, kultuuri ja pedagoogika ajalukku teemade kaupa alates antiikajast tänapäevani. Kas käimasolev kooliuuendus on ikka nii uus nagu püütakse muljet jätta. Ehk on ajaloost midagi õppida. Ei oska öelda, kas teema kannab ja kas on teemat valdavaid autoreid?*
- 2. Seltsi tegevust kirjeldava raamatu esitlus. Rohke pildimaterjaliga soliidne teos. Autor muidugi Madis Linnamägi, Eesti Vabariigi presidendi Arnold Rüütli eessõnaga.*
- 3. Seltsi tegevuse tutvustamine Eesti elu edendamisel: mitmekesine koolitus, uute ideede genereerimine, haridussaavutuste märkamine ja tunnustamine.*
- 4. valikuliselt anda ülevaated seltsi koolide tegevusest.*
- 5. töötoad seltsi tegevuse arendamiseks ning hariduselu hindamiseks ja arendamiseks.*

Konverentsi toimumiskoht võiks olla seltsi asutamiskohas. Konverentsi eelarvet võiksid kanda seltsi liikmeskoolide omavalitsused.

Tartu Maavalitsuses oli 15.01.2014 ümarlaud Forseliuse Seltsi juhatuse tegevusest. Otsustati oktoobrikuu koolivaheajal 2014 korraldada hariduskonverents, mis on pühendatud B. G. Forseliuse Seltsi 25. aastapäevale (asutas 300-aastaste koolide liikumine 22.02.1989).

Osalesid: **Annely Vösaste**, Irene Käosaar, Riho Raave, Ivar Tedrema, Enn Liba, Eve Raja, Vello Talviste

OTSUS: Korraldustoimkond koostab konverentsi suunitluse ja ettekannete kava. Konverents võib olla mitmeosaline: tagasivaade, tuleviku kool, õpetaja; kultuuriprogramm. Toimkonna juhendajad ja partnerid: Haridus- ja Teadusministeerium (üldosakond, noorteosakond, ...), Tartu Maavalitsus, Tartu LV Haridusosakond, Kambja Vallavalitsus, B. G. Forseliuse Selts.

Tartu Maavalitsusse ümarlauale kogunenute soovitusel moodustatakse seltsi uuendamise eesmärgil toimikond, kelle käsutuses on seltsi digidokumentatsioon ja väljaanded, sh veebis www.forselius.ee.

Nõustada võivad erinevate erialade spetsialistid professionaalse vabatahtlikkuse alusel, ka seltsil on spetsialistide mõttekoda. Ümarlaud ootab tagasisidet 13. veebruariks 2014

Uus juhatus ja uued tegemised

21. oktoobril 2014 valiti uus juhatus: Vello Talviste – tegevjuht, Paide Gümnaasiumi direktor; Jüri Alter – Risti Põhikooli direktor; Silva Kärner – Järva-Jaani Gümnaasiumi õppealajuhataja, Eve Raja – Rakvere Gümnaasiumi õpetaja, Toivo Ärtis – Kambja Kool, MTÜ Forseliuse Seltsi Noortekogu juht; Mari Lühiste – Tõstamaa Keskkooli õpetaja; Heivi Truu Otepää Gümnaasiumi õpetaja. Madis Linnamägi jäi auesimehe staatusesse

2014. aasta sügisel (novembris) käis juhatus koos ühe korra Paides, et määrata ära 2015. aasta hariduskonverentsi plaanid. Arutleti ka võimalike muude tegevuste üle, anti tagasisidet noortekogu tegemistest. Juhatuses jagati liikmetele ülesanded.

2014. aasta 9. detsembril toimus Tartus Ahhaa keskuses Forseliuse Noortekogu liikmetele info- ja teaduspäev, kus tutvuti keskusega ning tegutseti erinevates töötubades. Õpetajadki said teda, mida huvitavat on Ahhaas leida ja teha.

2015. aastal alustati tööd jaanuaris, selgitamaks välja, kui palju koole on muutnud nimetusi, kes on veel B. G. Forseliuse Seltsi nimekirjas (osa koole oli teatanud, et ei osale enam seltsi tegevustes).

2015. aasta hariduskonverentsi asukohaks otsustati määrata Paide Gümnaasium. Teemaks Meedia ja aeg

Märtsis 2015 käidi Haridus- ja Teadusministeeriumis, et arutada seltsi koostööd haridusministeeriumiga. Lepiti kokku, et oleks vaja leida mingi konkreetne valdkond, millega Forseliuse Selts võiks jätkata, tegutsedes erinevate organisatsioonide ja koolitajate kõrval.

Seltsi juhatus tões, et põhitöö kõrvalt ei ole võimalik osaleda konverentsidel sellises mahus nagu tegi seda omal ajal Madis Linnamägi. Kambjas anti üle seltsile kuuluv vara ja see jäi vallamajja hoiule. Ametlikku seltsi juhatuse muutmist notariaalselt ei kinnitatud. Otsustati jätkata seltsi tegevust mõeldes eeskätt õpilastele ja õpetajatele. Esialgu leiti, et võiks tutvustada uurimis- ja loovtöid, kuna see on aktuaalne ka uues õppekavas.

2015. aasta suvekool toimus Rakveres.

2015.aastal tähistas Järva-Jaani Gümnaasium hariduselu 330. aastapäeva. Talurahvakooli asutamislugu on seotud pastor Ch Kelchi nimega, kes kaks aastat õpetas vana kirjaviisi järgi ja kolmandal aastal võttis kasutusele uue kirjaviisi. 1687. aastal oli ta saanud koolmeistriks ka ühe Forseliuse kasvandiku, kuid ei suutnud teda üleval pidada ning jätkas ise poiste õpetamisega.

2016. aasta 7. jaanuaril kutsus auesimees Madis Linnamägi kokku juhatuse Tartu Forseliuse Koolis, et selle tegemisetest ülevaadet saada. Juhatusest oli kohal neli inimest: Vello Talviste, Jarmo Tael, Silva Kärner ja Eve Raja. Lisaks osales koosolekul Poska Gümnaasiumi direktor Helmer Jõgi ja Forseliuse Kooli direktor Jüri Sasi. M. Linnamägi nõudis aru 2015. aastal tehtu üle Tõdeti, et 2015. aastal jäid arved liikmeskoolidele saatmata, kuna sekretär vahetus. Heivi Truu asemele asus sügisest ametisse Jarmo Tael Audru Gümnaasiumist. Esmalt sai selgeks, et on koole, kes on loobunud koostööst B. G. Forseliuse Seltsiga.

Paljudes liikmeskoolides on vahetunud direktorid, mistõttu on osalemine Forseliuse Seltsi tegevuses paljudele arusaamatu, elatakse kasu saamise ootuses. Hetkel on B. G. Forseliuse Seltsi juhatusel plaanis pakkuda kõikidele koolidele võimalust osaleda III kooliastme loov- ja uurimistööde konkurssidel, mille tulemuseks on esinemine seltsi iga-aastaselt hariduspäeval.

Samuti jääb koolidele võimalus taotleda tunnustust oma õpetajatele ja õpilastele, kes seda väärivad. Aluseks statuut seltsi kodulehel.

2016. aasta 30. augustil kogunes B. G. Forseliuse Seltsi juhatus Järva-Jaani Gümnaasiumis. Tehti plaane uueks õppeaastaks. Otsustati septembri lõpuks koostada teade Forseliuse Seltsi loovtööde konkursi kohta, mis saadeti välja e-posti teel oktoobris. Meeldetuletus saadetakse 2017. aasta algul. Jaotati ülesanded juhatuse liikmete vahel.

B. G. Forseliuse Seltsi järgmine hariduspäev planeeriti korraldada 6.-7. aprillil 2017 Viljandimaal Suure- Jaanis, kus esitatakse konkursile laekunud töid.

Forseliuse Sõnumid nr 23 kokkupanek on viibinud materjalide vähesuse tõttu. Lubatud artikleid ja fotosid ei ole laekunud. Seni olemasolevad materjalid toimetab kogumikuks juhatuse liige Silva Kärner, teda abistab Mari Lühiste. See pannakse üles seltsi kodulehele 2016. aasta jooksul.

HARIDUSPÄEVAD

B. G. Forseliuse Seltsi XXV hariduspäev „Haridus on valgus“

21. oktoobril 2014 Kambja Ignatsi Jaagu Põhikoolis

Päevakava

09.30 Saabumine, registreerimine, tervistuskohv

Väljapanekud: Forseliuse Selts, Kambja kool, kunstnik Tõnu Soo

10.00 Konverentsi avamine ja tervitus – president Arnold Rüütel

10.15 Tervitus Kambja koolilt – päevajuht Enn Liba, Kambja Põhikooli direktor

10.30 Aja lugu: B. G. Forseliuse Selts 25 – Madis Linnamägi, B.G.Forseliuse Seltsi juhatuse liige

11.00 Aja pilt: B. G. Forseliuse Selts 25. – Tõnu Soo, Euroakadeemia dotsent

11.30 Aja kiri: almanahh „Tootsi Taskud“ kultuuriloo jäädvustajana – Toivo Ärtis, toimetaja

12.00 Aja kulg: tere tulemast digiajastusse – Ene Koitla, HITSA Innovatsioonikeskuse juhataja

13.00 Lõuna

13.30 Aja lugu: kogunemine Kambja kirikus – Kambja vallavanem Ivar Tedrema.

Ühisfoto Eesti Rahvakooli Memoriaali ees

14.30 B. G. Forseliuse Seltsi XXV üldkogu – tegevusaruanded, sõnavõttud, tulevikuplaanid. Juhatuse, tegevjuhi ja nõunike valimine.

Tunnustamine. Tunnustused annavad üle president Arnold Rüütel, Tartu maavanem Reno Laidre, kambja vallavanem Ivar Tedrema ja B.G.Forseliuse Seltsi eestvedaja Madis Linnamägi.

16.00 Aja maitse: aastapäeva tort.

Aja kaja: vaba mikrofoni, vestlusringid.

18.00 Aja kulg: turvalist koduteed!

B. G. Forseliuse Seltsi XXV hariduspäev „Haridus on valgus“,
Kambja Ignatsi Jaagu Kool, 21.10.2014;
amatöörfotograaf Madis Linnamägi, GSM 509 8647, forsel@hot.ee

Eesti Vabariigi, Kambja valla ja Kambja Kooli lipud
vapp

B.G.Forseliuse Seltsi lipp ja

Hariduspäeva esinejad

Kambja Kooli direktor Enn Liba, kunstnik Tõnu Soo

Leo Võhandu, professor emeritus

Kambja IJ Kooli huvijuht, B. G. Forseliuse Noortekogu esimees Toivo Ärtis

Ene Koitla, HITSA Innovatsioonikeskuse juhataja

Kambja Ignatsi Jaagu Kooli direktor Enn Liba

Madis Linnamägi sai auesimeheks, loovutades oma koha Vello Talvistele

Kambja kirik

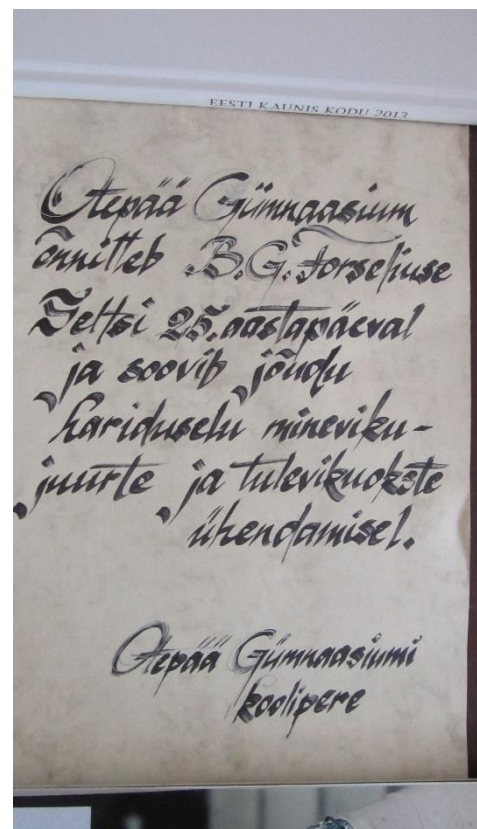
Eesti Rahvakooli Memoriaali peakivi tulealtariga, idee autor Madis Linnamägi, skulptor Endel Eduard Taniloo

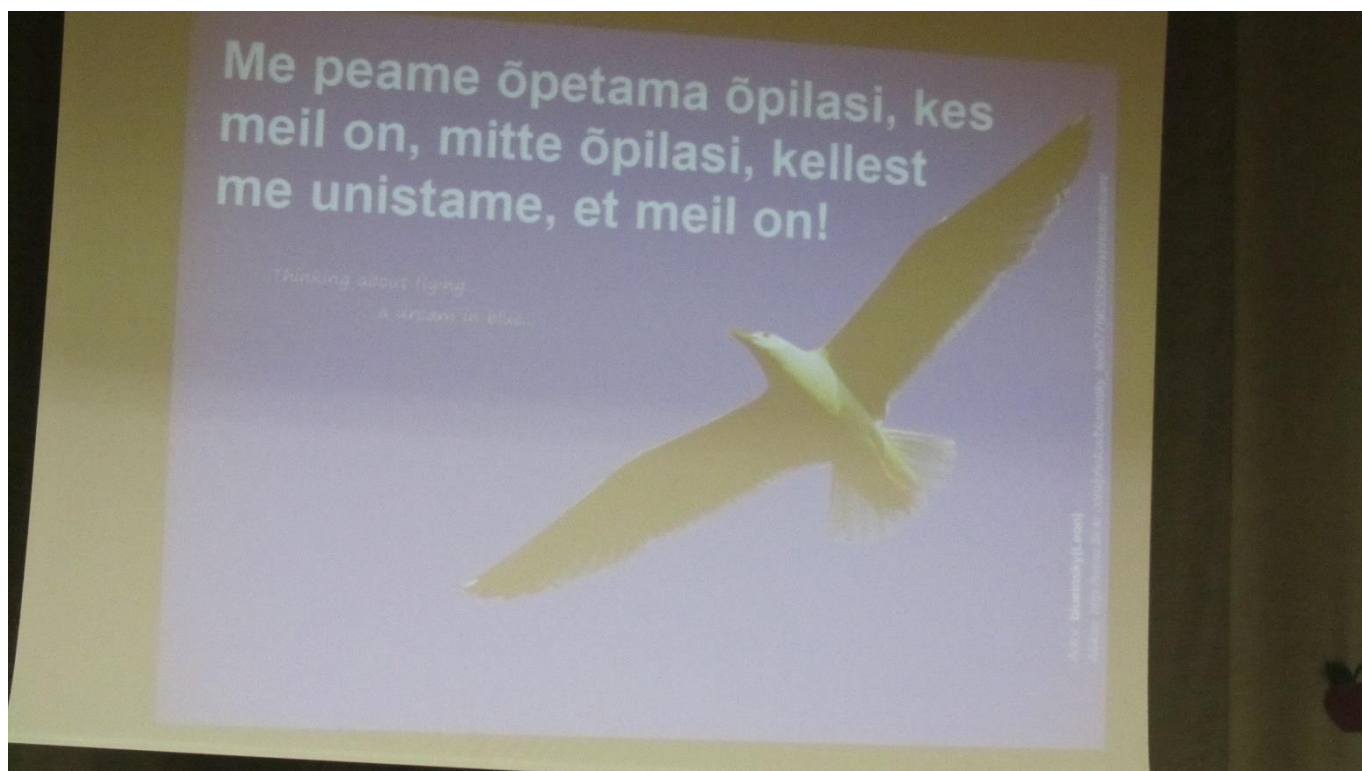

Eesti Rahvakooli Memoriaali avatud raamat, Kambja vallavanem Ivar Tedrema

B.G Forseliuse Seltsi XXV aastapäeva tort

Sõnum, mida tasuks meeles pidada igal õpetajal...

Kohe algab sünnipäevatoridi söömine! Kohvilauda on kogemas paremalt Heivi Truu, Mari Lühiste (Tõstamaa), , ----Tiiu Millistfer, Eve Raja, Toivo Ärtis (Kambja), Priit Dieves (Järva-Jaani)

B.G. Forseliuse Seltsi 25. aastapäeva kõne Madis Linnamäelt

Head õpilased, õpetajad, koolijuhid, hariduselu edendajad!

Väga meeldiv on haridus- ja kultuuriloolises Kambjas taas kohtuda. Siin tegutsesid ju Andreas ja Adrian Virginius, Ignatsi Jaak, Albrecht Sutor, Georg Beck, Julius Kuperjanov.

Meie rahvatarkused ütlevad:
„Ülemaks kui hõbevara,
kallimaks kui kullakoormad,
tuleb tarkust tunnistada.“

„Tarkus tarviline vara“

Kirjasõna ütleb, et eestlased käisid koolitarkust ka kaugel Euroopas omandamas. Emakeeles sai see võimalikuks 17. sajandi lõpus – eestlast sai raamaturahvas.

Tänapäeval öeldakse – „Haridus on varjatud varandus“. Eesti rahvas näitas seda ilmekalt Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise ajal, Nõukogude okupatsioonivõimu alt veretult vabanemisel.

Kirjutasime koos Arno Almanniga (Tartu Forseliuse kooli kasvandik) sellest ülevaate „Tähiseid ja karisid Eesti iseseisvuse taastamise teel“, mis ilmus raamatus „Mitme tule vahel“, 2011 (40 autorit, 703 lk, 300+ fotot). Kirjeldasime, kuidas Ülemnõukogu liikmetest, loominguliste liitude ja rahvaliidumiste esindajatest moodustatud seitse töögruppi käsitlesid kriitilise aktuaalsuse omandanud teemasid riigivõimust Eesti kodakondsuseni. Nende töögruppide õigusloome vormistamiseks oli kaasatud enamik tollastest tippjuristidest, et Eestile olulisi dokumente juriidiliselt „õigesti“, s.t pseudodemokraatliku Nõukogude Liidu seadustele, määrustele ja direktiividele viidates ette valmistada ja sobival ajal käiku lasta.

Üheks esimeseks rahvaliidumiseks vaimse ja rahvusliku taasärkamise ajal oli 300-aastaste koolide liikumine, mis algas 1986. a Kambjas. Mäletan, et Kambja kooli juhataja Madis Linnamägi rääkis mulle vajadusest valgustada tõest eesti kooli lugu, rajada eesti talurahvakooli muuseum jne. Toetasin neid algatusi, sh kava püstitada Kambjasse Eesti Rahvakooli Memoriaal (sai teatavasti rajatud 14.06.1987).

300-aastaste koolide liikumine 1986–89 taotles eesti kooli uuendamist, seepärast asutasimegi B. G. Forseliuse Seltsi (22.02.1989). Selts on osalenud Eesti haridusprotsesside lahtimõtestamises ja teinud ettepanekuid ka Eesti Koostöö Kogule, Haridus- ja Teadusministeeriumile, kajastanud oma väljaannetes nii mineviku kui kaasaja hariduselu olulisi probleeme.

Olen jõudumööda osalenud seltsi mitmekülgses tegevuses, sest meie hariduselu oli vaatamata uuenduspüüdlustele suurtes raskustes.

Tagasivaatena enam kui 325-aastasele rahvakoolitraditsioonile on oluline rõhutada, et eestluse kandjaks on olnud maaelu ja maakultuur. Kultuuri- ja seltsielu keskuseks oli maakool. Maakooli on vaja ka edaspidi toetada, sest kool on kultuurielu ja sotsiaalse korralduse lahutamatu osa. Praegugi on strateegilise tähtsusega rahvuslik ideekapital – ilma selleta võime kaotada rahvusliku identiteedi, assimileeruda ja muutuda olematuks.

Soovin B. G. Forseliuse Seltsi liikmeskonnale, kõigile Eesti pedagoogidele ja hariduselu edendajatele püsivat loomejõudu ja tahet – haridus on valgus!

Üldkogu oktoobris 2014 Kambja kirikus

B. G. Forseliuse Seltsi XXVI hariduspäev Paides

Paide Gümnaasiumis peeti 15.04.2015 hariduspäeva Aja kaja. Tutvustati meediaalaseid õpilaste uurimistöid, toimusid ka töötoad, kus kuulati ettekandeid Rakvere Gümnaasiumi, Paide Gümnaasiumi meediaõpetuse edulugudest ja Tõstamaa Keskkooli noorte ja turismiõppest. Konverentsil osales üle 100 inimese.

Hariduspäeval „Aja kaja” tutvustati Rakvere Gümnaasiumi filmifestivali ning filmiõpet koolis, Paide Gümnaasiumi ajalehe „Littera” väljaandmist ja projekti „Meedia meistriklass”. Otepää kooli gümnasistid rääkisid kooliraadio ja koolitelevisiooni tööst. Omamoodi ajakajaline oli ka Tõstamaa neidude esinemine turismi- ja giidiõppest mõisakoolis. Seejärel said õpilased tegutseda filminduse töötoas.

B. G. Forseliuse Seltsi XXVII hariduspäev Tartu Forseliuse Koolis

21.03.2016 toimus B. G. Forseliuse Seltsi hariduspäev Tartu Forseliuse Koolis, kus tutvuti III kooliastme õpilaste loovtöödega. Esitlejaid oli nii Tartu Forseliuse Koolist kui ka teistest Eestimaa koolidest. Konverentsil osales üle 140 inimese.

Tartu Forseliuse Kooli õpilased olid uurinud erinevaid allergiaid, taimetoitlaste menüüd, Marsi üllatusi, aga ka Laekvere valla lugu ning proovinud meisterdada väikest puust jalgratast.

Veel tutvustati heategevusliku projekti „Tähtede öö” ja klassiöö korraldamist koolis, samuti omaloominguliste laulude kogu, luule- ning jutukogu kokkupanekut (Tõstamaa Keskkool). Huvitavad olid ka tööd näidenditeksti tõlkimisest inglise keelest eesti keelde (Kambja Ignatsi Jaagu Kool), rahvatantsurühma Ungari reisiblogist (Paide Gümnaasium), vanade piltide jutustustest (Järva-Jaani Gümnaasium) ning Võlla mõisast ja külast (Audru Kool).

B. G. Forseliuse Seltsi XXVII hariduspäev ja üldkogu toimuvad neljapäeval, 21. aprillil 2016. a Tartu Forseliuse Koolis (Tähe tn 103).

Kooli esindajate arv võib, nagu tavaliselt, olla kuni 4 inimest, osalus on tasuta.

Hariduspäeva teema on „Loovtööd põhikooli III kooliastmes“.

Päevakava:

10:00 – 10:30 kogunemine, kohv/tee, küpsised.

10:30 – 11:00 hariduspäeva avamine, sõnalised ja muusikalised tervitused.

Hariduspäeva ettekanded

11:10 – 11:55 Seltsi liikmeskoolide III kooliastme õpilaste ettekanded – tehtud loovtööde esitlemine.

11:55 – 12:15 vaheaeg

12:15 – 13:00 Tartu Forseliuse Kooli III kooliastme õpilaste ettekanded – tehtud loovtööde esitlemine.

13:00 – 13:30 Lõunasöök kooli sööklas.

B. G. Forseliuse Seltsi üldkogu.

13:30 – 14:30

1. Seltsi 2015.a tegevus- ja majandusaruande kinnitamine;
2. Seltsi 2016.a tegevuskava kinnitamine;
3. Seltsi 2016.a eelarve kinnitamine;
4. Seltsi 2016.a liikmemaksude kinnitamine;
5. Juhatuse tagasi kutsumine ja uue juhatuse valimine.

14:30 Hariduspäeva lõpetamine.

ÕPILASTE TÖÖD

Kambja põhikooli õpilaste eesnimed. Iris Peterson

Kambja Põhikooli 9. klassi õpilase töö 2016. Juhendaja Tiina Tiideberg

Sissejuhatus

Kuna mind huvitas, millised on minu kaasõpilaste eesnimed. Et meie kooli ajalugu on uuritud ja vilistlaste nimed publitseeritud, oli mul võimalus nimesid uurida võrdlevalt. Võtsin vaatluse alla Kambja Ignatsi Jaagu Põhikooli õpilaste nimed läbi kolme aastakäigu: 175 õpilasega õppeaasta 2015/2016, 138 õpilasega õppeaasta 1990/1991 ja 122 õpilasega õppeaasta 1964/1965.

Uurimistöö eesmärgiks oli: 1) jälgida muutusi nimevaras; 2) tuua välja vaadeldavate õppeaastate levinumad nimed ning selgitada nende päritolu; 3) teada saada, millised on minu praeguste koolikaaslaste arvamused nimest ja nimepanekust.

Viimase eesmärgi täitmiseks koostasın küsitluslehe 5.-9. klassi õpilastele ning neile noorematele, kelle ees- ja perenimi algab sama tähega.

Lühiülevaade nimede loost

Eesti nimekorralduse analüüsist (Alender jt 2003) võib lugeda, et 19. sajandil toimus oluline nimevara avardamine, sama sajandi teisel poolel kasvas ka mitmiknimede ja võõrnimede osakaal. Moodi tulid kristlikud ja õigeusklikud nimed, nimesid hakati panema ka tsaaride järgi. Kõrgema staatusega olid siis laennimed, eriti täisvormid. Neid leiti kalendritest, mida laatadel kohati tasuta sai. Tihti olid nimed võõrapärased ja rasked, nende hääldamine tekitas eestlastele probleeme. 20. sajandi alguses läksid moodi ilukirjanduslike tegelaste nimed.

Samast analüüsist saab teada, et esimese eestipärastamise ettepaneku tegi 1814.a ajakirjas Beiträge J. W. L. von Luce, kes soovitas raskepärased nimed asendada kõlavamate eesti nimedega. Eesti nimesid propageerisid ka erinevad kirjanikud. Analüüsist leiab fakti, et kalendritegija Mats Tõnisson pakkus aastatel 1884-1914 välja ligikaudu 800 nime, millest üle poole olid tema enda leiutatud. Nendest kasutusele ja alles jäi üks kümnendik, suur osa neist naisnimed, näiteks *Laine*, *Õnne* ja *Küll*.

Esimene nimeraamat ilmus 1895. aastal Postimehe järjeloona, arvatavaks autoriks K. A. Hermann. Sellele järgnesid veel mitmed nimeraamatud. 1966. aastal ilmus E. Rajandi „Raamat nimedest“, mille põhinimestikus on umbes 7000 nime, sisaldades ka vanemaid ja haruldasemaid nimesid.

Mitme nime andmine oli veel 18. sajandil saksa perede peen komme. Seoses võõrnimede levikuga laienes mitmiknimede tarvitus. Nimekorralduse analüüsijad toovad välja, et 1930. aastatel sai mitmiknime 18.7% tüdrukutest ja 13.6% poistest. Sõjajärgsetel aastatel küll mitmiknimede osakaal taas vähenes, 1985.-1987. aastani kehtis koguni mitmiknimede täielik keeld. Sellest hiiliti aga mööda, kirjutades kaks nime kokku (nt. *Mariliis*, *Pilleriin*). 1987. aastast anti mitme nime kasutus jälle vabaks ja sellest peale on mitmiknimede osakaal järjest tõusnud.

Kirjapilti on ilmunud ka paljud võõrtäherohked nimed. Näiteks tuuakse ülevaates välja, et nimi *Kätlin* esineb 41 eri kujul: *Kätlin, Ketlin, Kätlyn, Käthlin, Getlin, Cätlin, Gätlin, Cätlyn, Katlin, Catlin, Ketlyn, Catlyn, Cathlin, Kethlin, Cathlyn, Getlyn, Käthlyn, Cäthlin* jne.

Lastele pannakse tihti nimed moevoolude järgi, mistõttu võib ühte kooli sattuda mitu *Sandrat* või *Ennu*, kuid on olemas ka unikaalnimed. Unikaalnimeks võib olla mitmiknimi, nende hulka suurendab ka suur variandirohkus. Kui varem eristati rangelt naise- ja mehenimesid, on tänapäeval palju eesnimesid, mida sobib panna mõlemale. Näite saan tuua Kambja Põhikooli kahe õpilase põhjal, kes kannavad nime *Robin*.

Erinevate aastakäikude erinevaid nimesid on kindlasti mõjutanud ka nimeseadus. Näiteks eespool mainitud mitmiknime keeld. Praegune nimeseadus, mis on vastu võetud 15.12.2004 ja jõustunud 31.03.2005, ütleb aga, et eesnimi võib koosneda mitte rohkem kui kolmest lahku kirjutatud nimest või sidekriipsuga seotud kahest nimest. Võõrkeelne eesnimi peab aga olema teises riigis kasutusel eesnimena. Nimepanekul tuleb ametnikul jälgida ka nime sobilikkust. (Riigi Teataja 2004) Sellele juhiti siseministri määrusega tähelepanu ka juba kahekümnenda sajandi 1920.-1930-ndatel aastatel. (Alender jt 2003)

Muutused nimedes

Lastele nime määramises on läbi aegade mänginud rolli mitmed tegurid: nimeseadus, mood, eelarvamused, peretraditsioon jne. Nüüdisajal on rohkem erinevaid nimesid, sekka on tulnud ka mõjutused välismaalt. Lastele nime andmisel võetakse eeskuju ülemaailmsete kuulsuste, filminäitlejate ja atleetide järgi. Ka Kambja Põhikooli õpilaste nimedes on toimunud suured muutused. Näiteks, kui veel õppeaastatel 1990/1991 ja 1964/1965 oli kaheosalisi nimesid kakskolm, siis nüüdseks on Kambja Põhikoolis kakskümmend üks kaheosalist nime. Ka populaarseim nimi koolis on just kaheosaline nimi, mille üheks ja ühtlasi ka levinuimaks pooleks on *Karl*. Seda nime ei leidunud aga eelnevatel aastatel (1990/91 ja 1964/65) Kambja Põhikoolis üldse.

Hetkel käib Kambja Põhikoolis 175 õpilast, õppeaastal 1990/1991 käis 138 ja õppeaastal 1964/1965, tolleaegses seitsmeklassilises koolis 122. (Pehlak 2005) Nimekirja põhjal selgub, et püsivaid nimesid kahekümne viie aasta möödudes aastatel 1990/91 ja 1964/65 on rohkem kui aastatel 2015/16 ja 1990/91. Selle põhjuseks on ilmselt see, et tänapäeval on nimede valik palju suurem ja uusi huvitavaid nimesid tuleb pidevalt juurde. Samuti piiras varasemat valikut nimeseadus.

Õppeaastatel 1990/91 ja 1964/65 oli püsivaid nimesid viisteist. Nendeks oli *Enn, Jaak, Ester, Mati, Margit, Anne, Heino, Ilme, Rein, Ants* (1990/1991. aastatel kaheosalisena *Meelis Ants*), *Väino, Arvo, Riina, Kersti* ja *Galina*.

Püsivateks nimedeks 1964/65 ja 2015/16 aastakäigu vahel on ainult *Astrid, Kaarel* ja *Jaak*. Viimasele neist on lisatud ette *Kristjan*, mis teeb ühe praeguse Kambja Põhikooli õpilase nimeks *Kristjan Jaak* – tegu on kaheosalise nimega, mis varasemal ajal väga harv oli. Kaheosaliste nimede osakaal ulatub koolis praegu peaaegu 37%-ni (*Hanna-Liisa, Joonas Evald, Karl-Marten, Kristjan Jaak, Leanne Lisette, Airon Saimon, Laura Lotta, Karl-Martin, Jan-Erik, Hanna Reena, Gerli-Kertu, Karl-Egert, Dominik Johannes, Karl-Markus, Hele-Liis, Gendra-Marleen, Laura-Liis, Jan-Erik, Karl Taniel, Kert-Kristofer, Karl-Ike*). Peaaegu 2/3 kaheosalistest nimedest sisaldab sidekriipsu. Õppeaastal 1990/91 oli kaheosalisi nimesid vaid 3% (*Pille-Riin, Meelis Ants*) ja 1964/65. õppeaastal (*Jüri-Johannes, Oskar-Priit, Aino-Lia*) ainult 4% õpilaste koguarvust.

Võttes praegusest ajast kakskümmend viis aastat tagasi ja võrreldes kahe aastakäigu nimesid, on püsivaid nimesid üheksa: *Joonas, Kristel, Martin, Meelis* (jäänud on osa 1990/1991 nimest *Meelis Ants*), *Kristjan Jaak* (varasemalt *Jaak*), *Gabriel, Pille, Triinu* ja *Andrus*.

Kõigi kolme õppeaasta õpilaste nimekirjades pole aga ühtki püsivat nime.

Niisiis võib öelda, et püsivaid nimesid on vähe. Kui tänapäeval võib leida Kambja Põhikooli õpilaste hulgast nimesid nagu *Ryan Edwin, Estelle, Daphne, Hanna, Kirke* ja *Airon-Saimon*, oli viiskümmend aastat tagasi seal hoopis *Galina, Nikolai, Enn, Aino-Lia, Väino* ja *Lilja*. 1990/1991. õppeaastal oli Kambja Põhikoolis õpilased nimedega *Margus, Indrek, Karrin, Kuldar* ja *Pille-Riin*. Kõik eespool toodud on vaid paar näidet pikast nimekirjast, mis aga tõestab, et nimevaras on toimunud suured muutused.

Levinumad nimed

Annika Hussar väidab uuringute põhjal, et Eesti nimevara uueneb pidevalt, iga uus moevool toob kaasa uusi nimesid ja lisab eesti nimele uusi jooni. (Hussar 2001) Uurides kolme aastakäigu levinumaid nimesid, panin tähele, kuidas nimed muutunud on. Nimed, mida viiskümmend või isegi mitte kakskümmend viis aastat tagasi Kambja Põhikooli õpilaste nimekirjas ei leidunud, on nüüd väga populaarsed ja tuntud.

Nimekirjadest selgus, et varem oli nimevara väiksem- seega oli sel ajal populaarsemate kasutus suurem. Ka tänapäeval leidub Kambja Põhikoolis õpilasi, kes sama eesnime kannavad. Näiteks leidub 175 õpilasega kooli peale praegu kokku viis *Sandrat*. Tüdrukute seas on veel populaarseks nimeks *Hanna*- neid on kogu kooli peale kokku samuti viis, küll aga on enamustel juhtudel tegu kaheosalise nimega. Peale kahe tavalise *Hanna* õpivad Kambja Põhikoolis veel *Hanna Reena, Hannaliisa* ja *Hanna-Liisa*. Veel leidub koolis kolm *Laurat* ja/või kaheosalist *Laurat*: *Laura, Laura-Liis* ja *Laura Lotta*. Järgnevaid nimesid jagavad kaks õpilast: *Annabel, Helen, Kirke, Marili* ja *Triinu*. Kaheksakümne viiest nimest kuuskümmend kaks on erinevad, mis on väga omapärased ja huvitavad, samas ka väga ilusad.

Poiste populaarseimaks nimeks osutus *Karl* ja/või kaheosaline *Karl*, nende koguarvuks seitse nime: *Karl Taaniel, Karl, Karl-Egert, Karl-Ike, Karl-Markus, Karl-Marten* ja *Karl-Martin*. Nendele järgnevad *Jan-Erik, Joonas, Rasmus, Henry* ja *Kevin* – kõiki variante kaks. Üheksakümnest nimest on erinevaid levinumaid nimesid seega seitseteist.

Kui aga võtta ajas tagasi kakskümmend viis aastat, on tüdrukute nimekirjas levinuimaks *Liina*. Seda nime kandsid kolm tütarlast. Kaht samasugust nime jagasid aga ka *Ülle, Ruth, Pille, Merle, Kersti, Karin, Kaja, Ilme, Anu* ja *Anneli*. Ülejäänud nimesid – nelikümmend viis kuuekümne kaheksast – on kõiki üks.

1990/1991. õppeaastal oli poiste nimedest levinumaid seitsmekümnest kakskümmend kaheksa. Kõige populaarsemaks poisinimeks nendel aastatel oli Kambja Põhikoolis *Margus* – koguni viie kandjaga. Teisel kohal olid *Indrek, Janek* ja *Meelis* (ka *Meelis Ants*), neid nimesid jagamas kolm nimekaimu. Nimesid jagasid ka kaks *Üllarit, Väinot, Rainerit, Kaidot, Jaanust, Jaaku* ja *Gunnarit*. Ülejäänud juhtudel oli kõiki poiste-nimesid ainult üks.

1964/1965. õppeaasta populaarsemaks tütarlapsenimeks oli *Aino*, ka ühe kaheosalise nimega *Aino-Lia* – seda viiel inimesel. Sellele järgnesid nimed *Urve* ja *Helju*, mida jagasid neli tütarlast. Populaarsed olid ka *Tiiu, Maret, Ene, Astrid, Mare, Külli, Evi, Valetina* ja *Eha* kahe kandjaga. Kuuekümne kaheksast oli erinevaid nimesid kokku kolmkümmend seitse.

Sama aastakäigu poiste levinumad nimed olid *Enn* ja *Mati*, sedapuhku neljal inimesel. Neile järgnesid *Rein* ja *Arvo* kolme kandjaga, nendele omakorda kaks *Nikolaid*, *Jaani* ja *Antsu*. Viiekümne neljast nimest kakskümmend kuus olid erinevad.

Nimede päritolust

Kui nimekorralduse analüüsijate väitel (Alender jt 2003) anti Eesti esimene nimeraamat välja 1895. aastal, siis on neid tänapäevaks juba mitmeid. Oma uurimistöös kasutasin Edgar Rajandi nimeraamatut. (Rajandi 2011) Selle sissejuhatuses on kirjas, et nii põhjalikku ja ülevaatlikku uurimust nimede ajaloo, päritolu ja tähenduse kohta Eestis rohkem ei ole. Tõepoolest – seda sirvides sain teada palju kõigi kolme aastakäigu õpilaste nimede ja ka nende päritolu kohta.

Muidugi otsisin kõige esimesena raamatust üles *I* tähe, et leida rohkem infot oma nime kohta – *Iris*. Paraku polnud seda nime raamatus olemas, küll oli seal aga populaarne mehenimi *Karl*. Raamatu kohaselt sai see eesnimeks *Karl Martellist* alates ja muutus üle Euroopa tuntuks *Karl Suure* nimena. Hiljem on *Karl* olnud enam kui poolesaja keisri ja kuninga nimeks, sealhulgas ka Rootsi kuningate, mis on suuresti meie nimetarvitust mõjutanud. XX sajandiks oli *Karl* juba teine populaarsem mehenimi *Eduardi* kõrval.

1990/1991. õppeaasta populaarseim poisinimi *Margus* on raamatu kohaselt aga tuletatud teisest suhteliselt tuntud Eesti nimest *Markusest*. Viiskümmend aastat tagasi väga levinud nimi *Mati* võis kujuneda aga juba ligi 15 sajandit tagasi.

Kuid nimel *Birgitta*, mille lühendite hulka kuulub ka *Birgit*, on mõjutusi ka keldi tulejumallana *Birgitta* nimest ja nimi *Mirjam* on tulenenud *Mariast*, *Helge* on aga muinasgermaani tähendusega *terve*, *vigastamatu* ja muinasskandinaavias *püha*, *tabu*; nii seletatakse ka skandinaavia mehenime *Helge*. Kambja Põhikoolis on viimane aga tüdrukunimi, mis näitab toimunud muutusi. Samas võib seda pidada ka kahesooliseks nimeks.

Üks praegune Kambja Põhikooli levinum tüdrukute nimi *Hanna* on tulnud aga *Annast*, mis omakorda *Johannast* või *Laura*, mõnes kohas tuntud ka *Laurentiana*, on tuletatud ladinakeelsest sõnast *looberipuu*. *Annabel* on hoopiski aga foiniikia tuletus mehenimest *Hannibal*. Nimi *Triinu* (ka *Triin*, *Triina* jne) on andud aga ka mitmesuguseid apellatiivseid nimetusi: lepatriinu, tuhkatriinu jt.

Paar näidet ka erinevate poiste nimede kohta: *Joonas* on tulnud heebrea sõnast *jonah* 'tuvi', meile anti eesnimena pietistide poolt, *Rasmus* on aga tuletus nimest *Erasmus* ja *Henry Heinrichist*.

Annika Hussari sõnul hakkasid 1950-1960-ndatel moodi tulema uued võõrapärased nimed, nagu *Marika*, *Katrin*, *Signe*, *Aivar*, *Marko*, *Marek*, *Janek* jne. Heakõlaliste *Helle* ja *Malle* kõrval tulid 1960. aastatel laialdaselt tarvitusse *Ülle* ja *Pille*, 1950. aastate moenimi *Sirje* soodustas *Terje* ja *Marje* kasutuseletulekut ning *Toomas* ja *Urmas* panid aluse nimedele *Andres*, *Andrus*, *Margus*, *Jaanus*, *Meelis*. (Hussar 2001) Võrreldes neid nimesid Kambja kolme aastakäigu nimekirjadega, täheldasin, et 1964/1965. õppeaastal neid veel Kambja Põhikooli õpilastel ei olnud. Sellest võib järeldada, et Eesti moenimed polnud Kambjasse veel jõudnud. Küll aga leidis neid mõnel õpilasel aastatel 1990/1991. Mõned neist koguni selle aja populaarsemad.

Annika Hussari andmetel tulid 1980-ndatel taas esile laennimed. Edetabelites olid nimed nagu *Kadri*, *Triin*, *Liis*, *Piret*, *Liisi*, *Mari*, *Liina*; *Kristjan*, *Indrek*, *Lauri*, *Priit*, *Siim*, *Mihkel*, *Madis*. Kambja kooli õpilaste/vilistlaste nimekirju uurides märkas, et neid nimesid esineb ka meil. Need on nimed, mis on ka tänapäeval kasutusel, küll mitte nii suurel määral kui vaadeldaval õppeaastal.

1990-ndatel leiame Eesti moenimede hulgast *Maria, Anna, Johanna; Johannes, Karl*. Moes olid ka nimed nagu *Laura, Kristiina; Martin, Andreas, Joosep*. Nende kõrval pandi lastele uuemaid nimesid: *Kristen, Merilin, Kelli; Kevin, Kristo, Steven, Kaspar*. 1999. aastal olid Eesti tüdrukutel meelisnimedeks *Laura, Sandra, Annabel, Kaisa, Birgit, Johanna, Kristin, Kelly, Anette, Kristel* ja poistel *Martin, Sander, Karl, Kristjan, Markus, Kevin, Rasmus, Siim, Mihkel, Joosep, Tanel*. Kõik need nimed on osa meie kooli õpilaste 2015/2016. õppeaasta nimekirjast. Võib jällegi järeldada, et moenimed on jõudnud Kambjasse pisut hiljem, kui Eesti nimelugu näitab.

Õpilaste küsitlemine

Kui eelnev osa minu uurimistööst põhineb ainult kirjalikel allikatel, siis viimane osa lisab sellele isikliku kontakti kaudu ka emotsionaalsust. Tahtsin teada saada, mida arvavad ja teavad minu praegused koolikaaslased ise oma nime(de)st. Küsitlesin 5.-9. klassi õpilasi, sest nooremad oleksid vajanud kindlasti vanemate abi. Küsitluslehti sain tagasi 97 ehk 93%. Nooremast kooliastmest vastasid küsitluslehele ainult need, kelle ees- ja perenimi algavad sama tähega. Tahtsin teada, kas see on eesnime leidmisel taotluslik.

Nime leidmine

Järgnevalt küsisin, kas õpilased teavad, kuidas vanemad neile nime leidsid. Kindlaid eeskujusid oli vähe. Ainult 10 õpilast nimetas kas peretuttavaid (1T, 1P), vanavanemaid (2T, 2P) või tuntud inimesi (1 muusik, 1 näitleja, 1 sportlane, 1 filminäitleja). Nimeraamatut kasutati vaid 6 peres, ainult ühekordseks allikaks oli ajaleht, film, piibel, internet, juturaamat, televisioon. Enamik vastanuist kirjeldas, kuidas keegi pereliikmetest lihtsalt kuuldud-tuntud nime välja pakkus. Siit võib järeldada, et ainult vähestes peredes tegeldakse spetsiaalselt nimeotsimisega, enamik valib kuuldud nimedest sobiva.

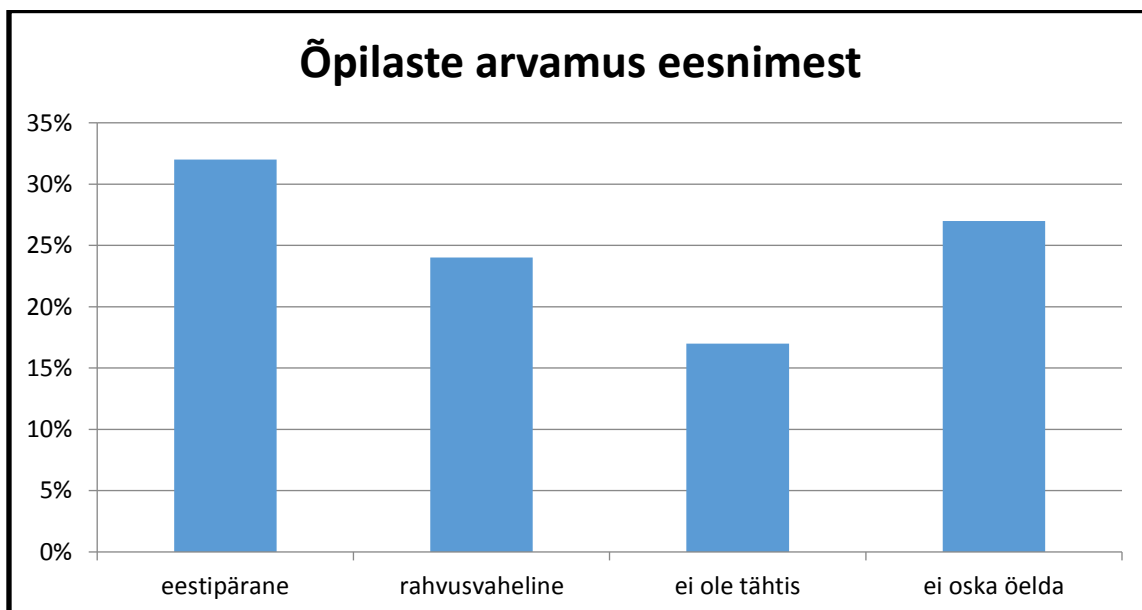

Diagramm 1. Õpilaste arvamus eesnimede kohta 2015/2016.õppeaasta küsitluse põhjal

Kas eestilik või rahvusvaheliselt sobiv?

Kui enamik küsimusi puudutas pere käitumist, siis viimaseks tahtsin teada kaasõpilaste endi suhtumist nimepanekusse: kas peaks valima eestipärase või sellise nime, mis oleks arusaadav ka rahvusvaheliselt. Kindlalt eestipärase nime eelistas 32% õpilastest. See kolmandik tõi põhjenduseks ka rahvust ja selle tähtsuse rõhutamist ka nime kaudu. Rahvusvaheliselt mõistetavat nime soovis 24% õpilastest. 17% vastanutest ei tähtsustanud seda teemat ja 27% ei osanud seisukohta võtta. Viimane näitaja tundus mulle liiga suur. Järeldan, et nimi ja selle valik ei ole minu koolikaaslastele nii tähendusrikas ja oluline, kui võiks olla. Samas peetakse kinni traditsioonidest ega joosta moega kaasa. Mõned vastanutest tunnistasid, et mõtlesid nimeteema peale tõsisemalt alles esimest korda. (Diagramm 1)

Kokkuvõte

Eesti nimevara on kiiresti muutuv. Seda veendumust kinnitas ka minu uurimistöö. Kui veel 25 ja 50 aasta taguses nimevaras on nähtav ühisosa, siis praeguses ja 50 aasta taguses nimevaras on ühisosa väga väike. Kolme õppeaasta võrdluses aga ühiseid nimesid polegi. Eesti Vabariigis võimaldab nimeseadus ja rahvusvahelisus kiiret nimevara muutust. Võin töö põhjal öelda, et moevoolumud on Kambjasse jõudnud siiski hiljem. Nii nagu Eestis üldiselt on ka Kambjas toimunud kaheosaliste nimede märgatav kasv.

Lastele nimeandmisel on Kambjas vähe kasutatud tuntud eeskujusid ja nimeraamatut. Kambjas väga erilisi või keerulisi võõrapäraseid nimesid pole. Kuna mitte-eestlasi on Kambja kooli õpilaste hulgas olnud väga vähe, siis ei domineeri ka teiste rahvuste nimed.

Lemmiknimedeks osutusid Sandra ja Karl (2015/2016), Liina ja Margus (1990/1991) ning Aino, Enn ja Mati (1964/1965). Kambjas ollakse üldiselt konservatiivsed, oluliseks peetakse pigem nime häälikulist koostist, mitte nii palju nime tähendust.

Kasutatud allikad

1. Alender, Eve; Henno, Kairit; Hussar, Annika; Päll, Peeter; Saar, Evar. Nimekorralduse analüüs. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2003.
2. Hussar, Annika. Eestlaste XX saj nimemood.- OMA KEEL nr 1, 2001.
3. Klasside nimekirjad 2015/16. õppeaastal. Kambja Põhikooli dokumentatsioon.
4. Nimeseadus. Riigi Teataja, 2004.-<https://www.riigiteataja.ee/akt/106032015032>.
5. Pehlak, Marju. Kambja Kool – juured ja tänapäev. Softinvest Print OÜ, 2005.
6. Rajandi, Edgar. Raamat nimedest. Tammeraamat, 2011.
7. Uurimistöö vormistusjuhend. Kambja Põhikool, 2014.
8. Vija, Maigi; Sõrmus, Kadri; Artma, Irene. Uurimistöö kirjutajale. Tartu, 2008.

Vana pilt jutustab. Stella-Maria Link, Lizette ja Vanessa Kassmann

Järva-Jaani Gümnaasiumi 7. klassi õpilaste tööd 2015. Juhendaja Anne-Mai Jüriso

Sissejuhatus

Töö autorid avastasid, et internetis on võimalik vaadata vanu pilte meie kodukoha hoonetest ja isikutest. Otsustati hakata nende kohta andmeid koguma, sest taheti rohkem teada. Ka kodused pildid vaadati üle. Töö autor leidis oma vanavanaema piltide hulgast mitu Järva-Jaani segakoori pilti. Kuna vanavanaema käest ei olnud võimalik enam küsida, siis palus ta selgitusi oma õpetajate Tiiu Adleri ja Toomas Põldma ning Helju Eenpuu ja Erika Vahemetsa käest, kes olid laulnud samal ajal Järva-Jaani segakooris. Siinkohal neile suur tänu.

Töö eesmärgiks oli koguda andmeid nendel piltidel kujutatu kohta, ühtlasi taheti teada saada meie valla ja kihelkonna kaugema mineviku kohta, huvituti ka inimestest, kes olid nende piltidega seotud – Asta Link, Jaan Jaam. Vanda Jaam

Pildid jagati nii, et igaüks sai tutvumiseks ühe mõisa või kooli ja omal valikul ka ühe isiku. Nii kogus segakoori ja Asta Linki ning Orina mõisa kohta matejale Stella-Maria Link, Kuie kooli ja Jaan Jaama kohta Lizette Kassmann, Karinu mõisa ja Vanda Jaama kohta Vanessa Kassmann. Oma uurimistöös kasutati teatmeteostes olevaid andmeid, ajalehtedes ilmunud artikleid, varem koostatud Järva-Jaani Keskkooli ja Järva-Jaani Gümnaasiumi õpilaste töid, suulisi mälestusi ja internetis ilmunud materjale. Osa pilte saadi internetist „Vanade piltide“ lehekülgedelt, osa pilte leidis Stella-Maria vanavanemate, Maire Bluumi ja Anne-Mai Jüriso fotokogus.

See uurimistöö on esimene osa, kuna vanu huvitavaid pilte leidub rohkelt, mida veel jutustama panna.

Järva-Jaani segakoor. Stella-Maria Link, 7.kl

Järva-Jaani segakoor on olnud olemas juba 1915. aastast. Selle asustas Augustin Allikas. Hiljem juhatas koori kooliõpetaja Albert Rae-Spirke ning aastatel 1950-1980 matemaatika- ja muusikaõpetaja Voldemar Jüris (foto nr 1, 2). Teda aitasid abidirigentidena aastatel 1960-1979 muusikaõpetaja Ellen Kärmik (foto nr 3) ja Elle Laanemets. Aastast 1989 oli koorijuhatajaks Kalli Vainula, abidirigent oli Heli Kark (1).

Täpsemalt tuleb vaatluse alla pilti Voldemar Jürise aegsest koorist (foto nr 1). Sel ajal laulis segakooris ka autori vanavanaema Asta Link (fotol nr 1 teises reas paremalt neljas).

Lauljate nimed aitas kirja panna Järva-Jaani Gümnaasiumi õpetaja Tiiu Adler, kes ka ie kooris laulis (fotol nr. 1 esimeses reas vasakult kolmas).

Selle kohta, kes millises hääles laulis, saime andmeid Helju Eenpuult ja Erika Vahemetsal (fotol nr. 1 teises reas paremalt viies).

Ülevaatused toimusid mitmes astmes, Paidest sai koor edasi piirkondlikule ülevaatusel Pärnus. Seal oli komisjonis Järva-Jaani kandist pärit tuntud koorijuht Kuno Areng. Ilmselt tema heatahtliku suhtumise pärast sai koor edasi ka vabariiklikule ülevaatusel Tallinnas Estonia kontserdilaval. Koor sai väga hea hinnangu puhta laulmise eest, kuid edasi kaugemale ei jõudnud, kuna kooris oli vähe lauljaid. (2, 4)

Fotol nr 4 näeme, et naistel on seljas rukkilillesinised kleidid, mille poolpikkadel varrukatel on valge tikand. Meestel valged rahvariide pluusid ja vestid. Naiste kooririided õmbles teeninduskombinaadi õmbleja proua Pallo, tikkisid aga lauljad ise. (2, 2)

Esireas sammuvad keskel koorijuht Voldemar Jüris, temast paremal laulja Raimond Heinmets ja vasakul autojuht Arnold Koppel. Neile järgnesid Erika Vahemets, Hilda Rajas, nende taga Benita Aidla, järgmises reas Helju Eenpuu, minu vanavanaema Asta Link. Nende taga Alma

Rebas.

Foto nr 1. Järva-Jaani segakoor Tallinnas „Estonia“ kontserdisaali laval 1977. aastal. Esimene rida (vasakult paremale) Vilma Kreek, Liilia Sirelpuu, Tiiu Adler, Erna Rätsep, Helle Laanemets, Malle Antipova, Virve Põldsaar, Evi Avi, Helve Männik, Ellen Kärmik. Teine rida Milvi Kallaste, Helga Jullinen, Kirsti Hommik, Helle Aloe, Ilme Oja, Erika Vahemets, Asta Link, Leili Oismann, Laine Heinsalu, Helve Ütt. Kolmas rida Raimond Heinsalu, Voldemar Rajas, Heino Karjel, Heino Kasemaa, Valter Heinmets, Ants Alder, Toomas Põldma, Paul Rehema, Richard Raude. Koori juhatab Voldemar Jüris ja klaveril saadab Olaf Lääne

Foto nr 2 Voldemar Jüris (27.04.1905-27.09.1988)

Foto nr 3 Ellen Kärmik (26.11.1921-08.11.1988)

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 60-ndale aastapäevale pühendatud kooride

Paides laulupeol ööbiti vanas võimlas, kus olid põhul maas, endal pidid linad, tekid ja padjad kaasas olema. (2, 3)

Foto nr 4 Järva-Jaani segakoor Paide laulupeo rongkäigus 1960-ndatel

Aegade jooksul kooris laulnud veel mitmed teised lauljad. Häälegruppide järgi saadi teada järgmist:

esimene sopran: Helju Eenpuu, Elvi Nikiforov, Alma Rebas, Helvi Helenurm, Helle Laanemets, Milvi Kallaste, Tiiu Adler, Erna Rätsep; teine sopran: Valentina (Valli) Polli, Erika Vahemets, Ilme Oja, Juta Alasoo, Vilma Kreek, Liilia Sirelpuu; alt: Asta Link, Leili Oismann, Ellen Kärnik, Laine Heinsalu, Helve Männik, Helve Ütt, Evi Abi; tenor: Arved Aidla, Endel Sotnik, Richard Raude; bass: Ants Adler, Voldemar Rajas, Raimond Heinsalu, Heino Kasemaa

Nüüd veidi ka oma vanavanaemast, kelle kohta sai autor rohkem andmeid oma vanaisa Ivar Lingi käest. Vanavanaema Asta Link (Pressmann) (foto nr 5) sündis 3. aprillil 1915. aastal Võhmutal käsitöölise peres. Pärast 6. klassi lõpetamist õppis Asta Järva-Jaani kodumajanduskoolis. Pärast abiellumist Johannes Lingiga kasvatati loomi (lehmad, sead, lambad, kanad), millega teeniti perele ülalpidamist. Johannes töötas Järva-Jaani jahu-, sae ja

Foto nr 5: Asta Link lasteiaia jõulupeol

villaveskis. 1955. aastal koliti oma majja Laial tänaval. Peres kasvas kaks poega – Ivar ja Ivo. Asta töötas kaua Järva-Jaani lasteaias, oli nii juhataja ja hiljem kasvataja. (foto 2, 5). Selle kohta on kõrvalolev foto, kus Asta lunastab näärivanalt kingipakki lasteaia nääripeol. Asta mängis nii kitarri kui ka mandoliini. Johannes valmistas ise pille, nii kitarre kui ka kandleid, samuti laulis ta segakooris. Kodus korraldati tihti muusikaõhtuid, kus mängisid pille nii Asta kui Johannes. (2, 5)

Kasutatud materjalid:

1. Järva-Jaani segakoor 20. Kalli Vainula juhendamisel ja rahvatantsurühm Taveri Silva Kärneri juhendamisel.
2. Suusõnalised andmed:
 - 1) Tiiu Adler,
 - 2) Erika Vahemets,
 - 3) Helju Eenpuu,
 - 4) Toomas Põldma,
 - 5) Ivar Link

Orina mõis. Stella-Maria Link, 7. kl

Foto nr 1 Orina mõisa fassaad. Pildistanud A. Vink

Orina mõis asub Järva-Jaani alevis meie koolimaja vahetus läheduses. Mõisa peahoone on aegade jooksul muutunud. Vaatluse alla tulev pilt (foto 1) pärineb arvatavalt Eesti Vabariigi 1920test või 1930test aastatest kui fotograaf August Vink olevat Järva-Jaanis tegutsenud.

Orina (varem Orgena ja Organko) nime all tuntud mõis pärineb aastast 1623, kui Hansz Johann Dobbrowitz pantis maa Rootsi riigilt ning ehitas siia talu. 1628. aastal kinkis kuningas Gustav Adolf oma rüütlile veel Jalalõpe ja Keika küla. Dobbrowitz maksis lisaks 1500 riigitaalrit, mispeale võis ta kogu valdust vastavalt Harju-Virumaa õiguse järgi pidada ostetud mõisaks. Üsna soistele maadele hakati aastatel 1639-1654 rajama uut rüütlimõisat.

Peahoone on pikk ühekorruseline horisontaalse orientatsiooniga kivihoone, mille 18. sajandi keskel ehitas Frommhold Tiesenhausen. 19. sajandi keskel laskis Julius von Schilling ehitada historistlikus stiilis puidust juurdeehitused. Vasakule tiivale põhikorpusega risti ehitatud puidust pealisehitis lõhub oluliselt esifassadi tasakaalu. Selle lasi ehitada 19. sajandi lõpus parun Karl Otto von Schilling. Algne esifassaad oli liigendatud keskteljel stiilse klassitsistliku tugevalt eenduva nelja sambaga portikusega. Kolmnurkfrontooni viiluvälja ehib segmentaken. Hoone tagafassaadi liigendavad kaks väikest kelpkatusega põhikorpuse katusest madalamat külgrisaliithoonet. Vasakus otsfassaadis paikneb väike põhihoonetest kitsam juurdeehitus. Peauks asub esifassaadis portkuse kõrval, kuhu tõuseb kõrge kitsas paekivitrepp. Hoone taga asus varem lai palkon, millest oli kaua aega säilinud ainult trepiga platvorm, mis tänaseks on kaetud mullakihiga. Säilinud kõrvalhooned on ümber ehitatud. Park oli peahoone ees avara istutusviisiga ning tiheda puistuna kaares ümber hoone tagaküljel paikneva väljaku. Enne maareformi oli omanik Mortiz Schilling, kes pani mõisa elama oma isa.

Täna on mõis munitsipaalomandis.

Mõis on kuulunud naisliini järgi sajandite jooksul ühele suguseltsile: Dobbrowitzid – Saltzid – Tiesenhausenid – Schillingid. Hansz Johann Dobbrowitzi tütar Anna Magdalena abiellus Jakob von Saltziga Imavere mõisast. Nende tütar Anna Katharina läks omakorda paari Fabian von Tiesenhauseniga. 1765. aastal müüs mõisa Frommhold von Tiesenhausen oma väimehele Carl Gebhard von Schillingile Müüsleri mõisast.

1919. aastast on mõisahäärber olnud koolide käsutuses. Algul paiknes mõisas Orina (mänede andmate järgi Järva-Jaani) Kõrgem Algkool, seejärel alustas 1924. aastal hoones tööd Järva-Jaani Tütarlaste Täienduskool (koolis õpetati tütarlastele käsitööd, majapidamist, kangakudumist ja aiandust) ning 1938. aastast nimetati täienduskool ümber kodumajanduskooliks. 1947. aastast muudeti kodumajanduskool mehhaniseerimiskooliks, kus õppisid peamiselt poisid. Järva-Jaani Kutsekeskkool kasutas mõisahooneid kuni 1996. aastani, mil kutsekool suleti.

1997. aastast on mõis munitsipaalomandis ning sinna rajati Järva-Jaani Gümnaasiumi tütarlaste käsitööklass ja õppeköök. Perspektiivis oli Järva-Jaani Gümnaasiumil kavas arendada mõisas kunstikooli tegevust. 1999. aastast asub mõisas Järva-Jaani koduloomuuseum.

Orina mõisas on sündinud admiral Nikolai von Schilling, kuulus Põhjamere hoovuste spetsialist ja Põhja-Jäämere jäätriivi tundja. 1873. aastal osales ta Franz Josephi maa avastusretkel. Wilczeki saarel nimetati üks neem tema auks Schillingi neemeks.

Kasutatud materjalid:

1. Alo Särge. Järvamaa mõisad ja mõisnikud. Kirjastus Argo 2005
2. Järvamaa mõisad. Koostanud Rainer Alas. Kuma kirjastus 2008
3. Laura Insler. Järva-Jaani kihelkonna mõisad. Uurimistö. 2010

Kuie kool ja Jaan Jaam. Lizette Kassmann, 7. kl

Vanimatest vallakoolidest Järva-Jaani kihelkonnas on Kuie külakool, mis rajati 1842. aastal Juba 1839. aastast alustati Kuie mail lastele lugemise õpetamist ja vanemaile kirjatarkuse õpetamist. Õpetajaks oli olnud siis vana soldat, kes oli teeninud 25 aastat kroonus, oskas lugeda ning ka kirjutada. Esialgu käidud koos Kuie mõisas, veidi hiljem hakati käima koos talumajades, eriti Koka talus.

1842. aastal lasi Kuie mõisahärra kindral von Üksküll koos vallaga ehitada Vajangu külla esimese koolimaja taolise maja ühes kivirehealusega. Materjal saadi mõisalt, ehituse püstitas vald. Koolmeistri palgaks oli koolimaa kasutamine. Koolmeistriks oli olnud Uuslalli nimeline mees, kes õpetanud lugemist. Koolmeister korraldanud maja ümbrust, rajanud õunaaia oma kuludega. Hiljem (1868) isegi remontinud ja korrastanud maja. Koolmeister Hans Uuslalli, Järva-Jaani kirikuõpetaja Ferdinanad Gebhardi ja parun Üksküll toel sai maja (foto nr 1) remondiga valmis 18. aasta novembrikuuks, mil alustati õppetööga. Muidu algas kooltöö igal aastal 15. oktoobril ja lõppes 15. aprillil, selline korraldus kestis 1844-1910. aastani.

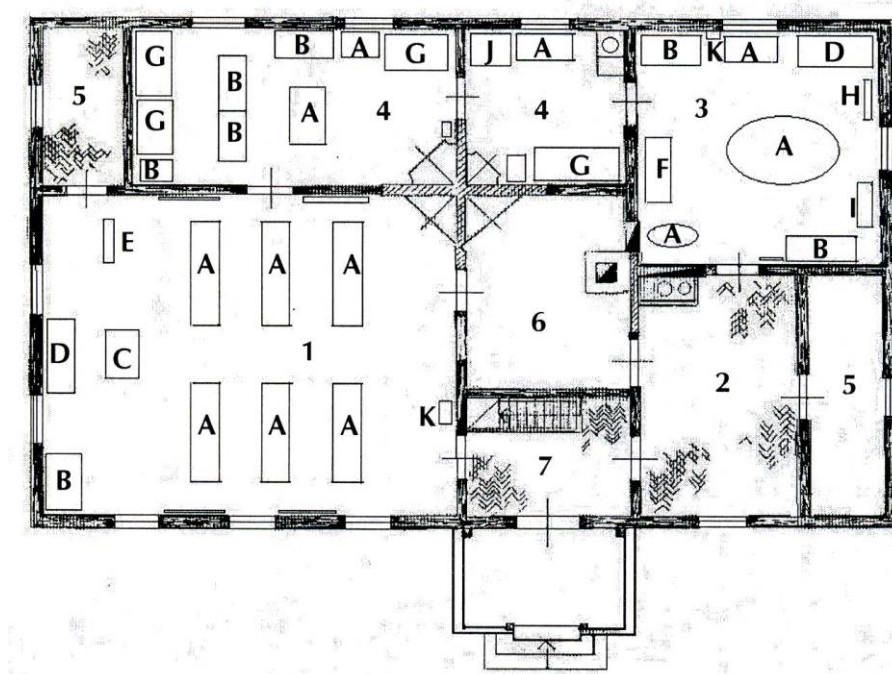
Foto nr. 1 Kuie koolimaja 1868 – 1923. Esiplaanil kooliõpetaja perekond. Vasakult kolmas Vanda Jaam, neljas Emmi Jaam, kuues Miina Jaam, seitsmes Jaan Jaam, kaheksas Ella Jaam. Taga maja seina ääres Hugo Jaam 1914. aastal

Pärast 1866. aasta vallareformi, millega koolielu üle otsustamise õigus läks taluperemeestele, aga maa ja materjali kooliehituseks pidi andma mõis, kerkis Eestis hulgaliselt koolimaju. Ka Kuie vallas ei piisanud enam vanast 1842. a ehitatud hoonest. Mõisa antud u 20-hektarisele Kooli talu maale ehtas vald igas jaos suurepärase koolimaja. Lähtuti tsaaririigis soovituslikust avaliku, s.o. ühiskondliku hoone tüüpprojektist.

Uus koolihoone ehitati arvatavasti 1877 a (1) Selle valmides jäi endine hoone talumajaks,

nimetati Ükskülaks (hiljem Külaotsa). Kolhoosi ajal oli vana hoone kontoriks, hiljem väetiselaoks, nüüd varemetes.

Hoones oli suur 5 aknaga klassituba, koolmeistri 3-toaline korter köögiga, 2 sahvrit, koda ja garderoob (joonis 2) Õuel asusid koolmeistri ait-laut, kuurid ja kemmerg. Kooli juurde rajati aed.

Joon 2. Uue Kuie vallakooli põhiplaan: 1 – klassituba, 2 – köök, 3 – koolmeistri kamber, suur tuba, 4 – alguses koolilaste magamistoad, hiljem koolmeistri magamis- ja lastetuba, 5 – sahvrid, 6 – pime vahetuba, riidehoid ja koolmeistri puutöötuba, 7 – koda. Sisustus 19. sajandi lõpul: A – koolilaud, laud, B – kapp, C – kantsel, D – koduorel, klaver, E – tahvel, F – kummut, H – peegel, I – riiul, J – riidekirst, K – kell. Joon. A. Kütt.

Arvatavasti 1878. aasta sügisest alates seisis koolitoas 6 pikka lauda, neist iga taha mahtus pikale pingile istuma 5-6 last. Enamasti oli siin umbes 60 õpilast 10 -17 aasta vanuses, poissetüdrukuid enam-vähem võrdselt. Pooled neist olid nädalalapsed e päris koolilapsed (10-13 a), kes käisid iga päev koolis. Edasi arvasi noored kordajate laste hulka, kes leeri minekuni aegajalt koolis oma teadmisi värskendasid.

Koolis käidi algul kaks, hiljem kolm talve - umbes 15. oktoobrist 15. aprillini (nn karjalaste kool). Õpiti usuõpetust, eesti keeles lugemist, kirjutamist, rehkendamist, neljal häälel laulmist, hiljem ka vene keelt ja maateadust. 1892 aastast tuli õpetada kõiki aineid peale usuõpetuse ja eesti keele vene keeles, 3. klassi lapsed pidid ka vahetunnis vene keeles rääkima.

Koolmeistreid oli Kuie kooli ajaloos kolm – vanas koolis Hans Uuslall, uues koolimajas 1878 aastast Jüri Saarma ja aastatel 1888-1923 Jaan Jaam. Jaan Jaam oli ümbruskonnas väga hinnatud koolijuhataja. 1892. aastani tegutses ta ka vallakirjutajana. 1923. aastast, mil kool kolis mõisa, rentis ta Kooli talu endale eluruumideks. 1930 ostis ta selle ära.

1893. aastal tulid venekeelsed ringkirjad ja koolide inspektorid. Koolmeistril tuli õppida vene keelt täienduskursustel 1894. aastal Rakveres 7 nädalat.

Koolmeistri töö oli tiheda kontrolli all. Käisid kohal järelvalveinspektorid, ka kohalikud ülemused, sest kool oli valla oma, mõisa poolt asutatud. Külast oli koolivanem, kes igal nädalal käis kooli kontrollimas. Vajangu külast oli selleks Madis Koplimets, Kuielt kaua aega August Vask.

1904. aasta 12. aprillil revideerisid kooli Järva-Jaani pastor Arved Rosenstein ja Kuie mõisahärra V. Stakelberg. Kui 1905. aasta 24. veebruaril käidi kooli katsumas, siis märgiti aktis, et „Õpetus, õppimine on hea korra peal.“ Viimane hoolekogu protokoll on koostatud 7. juunil 1922. aastal, liikmed olid A. Vask, J. Tomberg, G. Okas.

Kool töötas ühekomplektilisena, kokku oli kolm klassi. Õppeaineteks oli piiblilugu, katekismuse lugemine, kirjutamine, rehkendamine, laulmine. Õppetunde oli nädalas 34, 1898. aastal õpetati kõiki aineid vene keeles, eesti keelt võis rääkida ainult emakeele tundides. Vene keelt oli 12 tundi, eesti keelt 4 tundi nädalas.

Koolikohustus algas 10-aastaselt. Nooremad käisid ühel päeval nädalas koolis ja 3. klassi lõpetanud ka üks kord nädalas järelõppimas.

Kooli hoolekogu ja vallavalitsus arutasid 1921. aastal Järva maakonna koolivalitsuse ringkirja, mille alusel otsustati Kuie külakool ja Einmanni kool ühendada ja viia Kuie mõisa härrastemajja.

Foto nr 3. Kuie külakooli viimane lend 1923. aastal. Keskel koolijuhataja Jaan Jaam

Nii lõpetas 1923. aasta sügisel Kuie kool oma olemise (foto 3). Kooli varandus viidi Kuie mõisa ja algas ühendatud koolina tööle Einmanni 6-klassilise koolina.

Jaan Jaama tütar, hilisem Karinu kooli õpetaja ja koolijuhataja Vanda Jaam (1902-1996) külastas 1980 aastatel Eesti Vabaõhumuuseumi ja tal tekkis mõte pakkuda muuseumile koolihooneks oma kodumaja, mis kümmekond aastat hiljem ka teoks sai. Viimane Kuie koolihoone toodi üle ja taaspüstitati Rocca al Mare kooli rajajate kaasabil ning avati pidulikult 1. septembril 2000. aastal (foto 4). Sellest ajast jagab siin tarkust vabaõhumuuseumi Kuie koolituskeskus.

Foto nr 4. Kuie kool Vabaõhumuuseumis. Foto internetist

Koolijuhataja Jaan Jaam. Elulugu

Jaan Jaam sündis 1859. aastal 18. detsembril (6. dets. v.k.) Põhja-Viljandimaal. Rentnikupere majandusraskuste kiuste pürgis poiss teadmiste poole. Puiatu vallakooli aabitsast ei piisanud, tee viis Põltsamaa kihelkonnakooli. Jaan oli väga õpihimuline, teadmistejanuline. 26. septembril 1879. aastal sooritas Järva kreisi koolikomisjoni ees katsed, saades kooliõpetaja kutse. Täiendas Rakveres vallakooliõpetajaile määratud täienduskursustel, tutvus vallakirjutaja tööga, vallakohtu kirjadega – see kõik oli vajalik, sest tuli täita ka neid ülesandeid, kuna vallad olid veel mõisate all.

1881. aastal asus Jaan Jaam koolmeistri tööle Virumaal Vao-Mõisaküla koolis, saades palgaks kasutada maad, millest põldu 6 tiinu 1472 ruutsülda, heinamaad 4 tiinu, karjamaad 3 tiinu. Vajalik küte toodi valla poolt ja silmavalgustus ka. Jaan Jaam töötas seal 1888. aasta kevadeni, siis asus Kuiele. 21. novembril 1887. aastal tehti kaup Kuie valla ja koolmeistri Jaan Jaam vahel. Jaan Jaam võttis Kuie vallas koolipidamise oma peale ja pidas Kuie vallas seda nõnda, kuidas ülemkoolikohus seda nõudis. Palgaks sai kokku lepitud, et Jaan Jaam saab Kuie kooli koha põllud nr. 19, põllu suurus 12 vene tiinu 10240 sülda, heinamaad 6 vene tiinu 8000 ruutsülda. Koolmeistri loomad tohtisid käia mõisa metsas niikaua, kui mõisa poolt selleks luba oli antud. Silmavalgust sai koolmeister nii palju, kui volikogu arvas tarvis olevat. Lepingu sõlmimise ajal oli hind 8 rubla, ahjukütte sai koolmeister valla poolt, niisama palju, kui vana koolmeistergi oli saanud. Valla maksud ja koolikoha maksud maksis vald.

1888. aastal asus Jaan Jaam tööle Kuie külakoolis. Otsene töö oli laste õpetamine, koolipäevikute korraldamine – see oli väga heal tasemel. Revideerijate aktidest ei leia nõrka edasijõudmist. Kooli kontrollisid vaimulikud – kirikuõpetajad, mõisahärrad, koolivanem –

kohalik külaamees, kes pea igal nädalal kohal käis. Koolikohtu protokollid täideti 1875, 1888, 1916, 1920, 1922, kui olid kooli hoolekogud.

Jaan Jaamale oli hingelähedane muusikaõpetus. Koolitoas oli olemas orel, mida Jaan Jaam mängis peale viiuli, ta ka juhatas laulukoori. Kuie kooli laste kolme aastaga selgeks õpetatud repertuaar oli suur, eriti vaimulike laulude poolest, sest lastekoor käis kirikus laulmas. Noorele ja tublile koolmeistrile jäi kõige selle töö kõrval silma üks kena neiu tema enda õpilaste hulgast – kohaliku mõisa jõuka viinameistri Tõnu Äkke tütar Miina (1873-1961). Vaikne, lugeda ja käsitööd teha armastav neiu oli peale külakooli viidud Rakvere saksakeelsesse tütarlastekooli, kus muude ainete kõrval õpetati õmblemist ja muud peenemat näputööd. Jaan Jaama kosjad võeti vastu ja paar laulatati 7. juunil 1892. aastal Järva-Jaani kirikus. Miinast sai abikaasa truu abiline. Vajadusel asendas ta koolmeistrit, kui see oli sõitudel ja õpetas soovijaile saksa keelt. Tihti tühjalt seisnud koolilaste magamiskambritest said nüüd ühest koolmeistri ja tema abikaasa magamistuba ning teisest lastetuba. 1893 sündis perre Emmi, 1896 Hugo, 1902 Vanda ja 1910 Ella (3)

Jaan Jaam võttis elavalt osa koolivälisest tööst. Selleks sai Jaan Jaam kogemusi juba Vao koolis tutvudes Väike-Maarja ümbruskonna koolmeistritega, eriti Jakob Liivi ja Jakob Tammega, kellega kestis pidev tutvus kui seltskonnategelastega. Jaan Jaam muretses noote, juhtis laulukoori – vaimulikud ja ilmalikud laulud. Lauldi kirikus, koolimajas, eriti suurte pühade puhul oli koolimajas palveteenistus. Ka pidusid peeti koolimajas, väikesel näitelaval lauldi ja mängiti näitemänge. Jaan Jaam mängis orelit ja viiulit. Vaimulikud talitused nõudsid suurt osa, tuli käia lapsi ristimas, lahkujaid ära saatmas, pulmas ja peol kõnelemas. Olid õppused kiriku juures ja kursused.

Suurt hoolt nõudis isiklik majapidamine – oli ju palgana kasutada maa. Krunt mõisa ääremail oli täis kive, künkaid, põõsaid – kõik nõudis harimist ja viljakandvaks muutmist. Eriti raske oli sügisene viljakoristamise aeg. Töö oli käsitsi, kuivatamine rehes. Hommikul vara pidi rehi pekstud saama, et jõuda kooliajaks kohale. Jaan Jaam muretses hoolega põllumajanduslikku kirjandust, luges vastavaid ajakirju ja ajalehe kaasväljaandeid ja rääkis sellest talumeestele.

Jaan Jaam oli osav igasugusele käsitööle, ta oskas valmistada puunõusid ja kõiki puutööna vajalikku, regesid ja vankreid jne. Nahatööna valmisid saapad, kingad, hoburiistad. Paljusid töid õppis ta Vaol olles, ta oli õpihimuline ja tahtmine teha oli suur, ta oskas kõike. Muretses hoolega vastavat kirjandust, venekeelseid ajakirju „Rodina“ ja teisi heade kaasannetega, neid ta kogus ja köitis raamatuks, et lugeda ja säilitada. Ühtlasi tuli ka vene keelt täiendada, õppis keele iseseisvalt selgeks, koolis oli ta ju õppinud saksa keelt. Saksa okupatsiooni ajal 1918 suunati veel kursustele.

1893. aastal algas venestamine, ringkirjad, õpetamine toimus vene keeles, lubatud oli Jakobsoni lugemik „Russkaja retš“.

Talutulunduse tõusuga algas ühistuste, seltside loomine, sellest tuli agaralt osa võtta, propageerida – nagu piimaühingu asutamine Vajangule – varem oli Pikeveres. 1916. aastal avatud Tamsalu – Paide kitsarööpaline raudtee muutis elu liikuvamaks. Kultuurilist-majanduslikku elu tuli arendada, üles ehitada seda, mida ajalooliste sündmuste käigus oli purustatud ja laostatud.

Naaberkoolidega oli tihe side, käidi koos arutamas koolikohustuse täitmist. Nii käisid Kuie valla koolimajas Einmanni valla koolmeister Brehm, Kurisoo valla koolmeister Tischler, Aavere valla koolmeister Kaik arutamas 10-aastaste laste vastuvõtmist kooli ja muid vajalikke korraldusi. Vahetati ja kirjutati noote ja muud.

Jaan Jaam elas Vahemetsa vallavalitsuse rentnikuna. 1925. aastal sõlmiti ostu-müügi leping, mille alusel omandas kooli maakoha 2500 krooni väärtuses. Tuli hakata vähendama majandushooneid, põllumaad tervendama. Tööd oli rohkesti.

Vana koolimaja Vahemetsa ääres jäi vana õpetaja elukohaks. Sealt käis ta veel tunde andmas uues koolis kuni 1925. aastani, siis jäi ta pensionile olles teeninud noorsugu ja külarahvast 44 aastat. Koolist jäid head mälestused, noored sirgusid tublideks talupoegadeks, ametnikeks,

omandati vastavat haridust ka kõrgkoolides. Jaan Jaama külastati tihti, tänati õpetajat, eriti kroonuteenistuses olnud vene keele õpetamise eest.

Jaan Jaama (1859-1933) pere elas Kuie koolimajas alates 1888 aastast kuni 1990. aastani. Perre kuulusid abikaasa Miina Jaam (1873-1961) ja nende lapsed: tütar Emmi, poeg Hugo, tütar Vanda (20.11.1902-16.01.1996), tütar Ella koos oma abikaasa Hans Sära ja laste Villi, Helle ja Valliga (1).

Kasutatud materjalid:

1. Kuie külakooli lugu. Kirja pannud Vanda Jaam 1995. aastal
2. Kuie koolimaja <http://www.evm.ee/est/ekspositsioon/üksikobjektid/kuie-koolimaja>
3. Aile Heidmets. Talulaste harimisest Eestimaa kubermangus ja Kuie koolis Järvamaal

Vanda Jaam – kauaaegne Karinu kooli juhataja. Vanessa Kassmann, 7 kl

Vanda Jaam (foto1), õige nimega Vanda Margarethe Jaam on sündinud 20. november 1902. aastal Järvamaal, Einmanni vallas Kuie külas kooliõpetaja Jaan Jaama pere kolmanda lapsena.

Ta on õppinud Kuie külakoolis, Tallinna II-s Algkoolis, kus õppetöö toimus vene keeles. Selle lõpetamise kohta 1915. aastal välja antud tunnistusel on kirjas, et usuõpetuse, aritmeetika, Venemaa ajaloo ja geograafia olid hinnatud eeskujulikuga, aga vene keel ja ilukiri heaga. Edasi õppis Vanda Jaam Paide Tütarlaste Gümnaasiumis, kus III ja IV klassis toimus õppetöö veel vene keeles, kuid alates 1918. aastast juba Eesti Vabariigis eesti keeles. 1919. aastal alustas Vanda jaam õppimist Rakvere Õpetajate Seminaris, mille lõpetas 1923. aasta kevadel.

24. juunil 1921. aastal sai Järva-Jaani kirikus leeritunnistuse selle kohta, et võttis osa seal korraldatud eraleerist.

Foto1: Vanda Jaam

Foto nr 2 Leerilapsed Järva-Jaanis 1921. aastal. Paremt viies Vanda Jaam, keskel pastor Rosenstein

Esimeseks ja ainukeseks töökohaks oli tal Karinu 6-kl Algkool, hiljem 7-kl Kool (1923-1957), kokku 34 aastat. Vanda Jaam (kõrvaloleval pildil 3 vasakult) koos kaastöötajatega Ott Arviste ja Hilda Jürgis ning koolijuhataja Aleksander Maasing (keskel) 1926. aastal. Vanda Jaam töötas õpetajana (õpetas kõiki aineid), vanemõpetajana ja aastast 1944 ka direktorina. 1947. aastal sai Vanda Jaam kutsetunnistuse, mille alusel võis õpetada seitsmeklassilises koolis vene keelt. Vanda Jaama juhitud Karinu Mittetäieliku Keskkoolile Järvemaal anti 1949. aastal Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega Nõukogude Eesti preemia 1949. aasta tööde ja saavutuste eest (1).

Vanda Jaama kohta õpetajad ja õpilased kirjutanud vaid kiitvaid sõnu. Noor õpetaja Leili Bremraud (Saadoja) hindas väga seda, et direktor Vanda Jaam nõudis igaks päevaks tunnikonspekte. Sellest ajast jäi talle külge kohusetundlik suhtumine koolitöösse (2).

Vanda Jaama mäletavad tema endised õpilased väga nõudlikuna, kuid „ta oskas ka hästi õpetada ja tegi kõik korralikult selgeks“ (2).

Foto nr. 3 Vanda Jaama perekond Kuie koolimaja ees 1902. Vasakult esimene õde Emmi Jaam, teine ema Miina Jaam, tema süles VANDA JAAM, isa Jaan Jaam, vend Hugo Jaam

Vanda Jaam jäi pensionile 1957. aastal. Ta lahkus Karinult ja asus elama Kuie endisesse koolimajja. Seal oli ta kodu ka siis, kui ta Karinul tööl käis. Ikka esmaspäeval Karinule - jala läbi metsa ja laupäeval tagasi.

Personalausweis
Isikutunnistus

Nr. 37791 *

Familiënname Jaam
Perekonnanimi
Vorname Vanda Margarethe
Eesnimi
Geboren am 20. Nov. 1902 in Gem. Lajangu
Sünniaeg sünnikoht
Nationalität Estin Staatsangehörigkeit Esti
Rahvus Riikkondsus
Familienstand Ledig
Perekonnaseis
Personalakten geführt in der Gem. Lõhmata
Kus seisab elanike nimekirjas

Glaubensbekenntnis Ev. Luther
Usutunnistus
Beruf Lehrerin
Elukutse
Wohnort in der Gem. Lõhmata, Dorf Kärine
Elukoht
Besondere Kennzeichen -
Erilised tundemärgid

Fingerabdruck

Näpujäljend

Ausgestellt von der
Välja antud
in der Gem. Lõhmata
poolt
am 8. Jaan. 1942 1941.

Vanda Jaam.

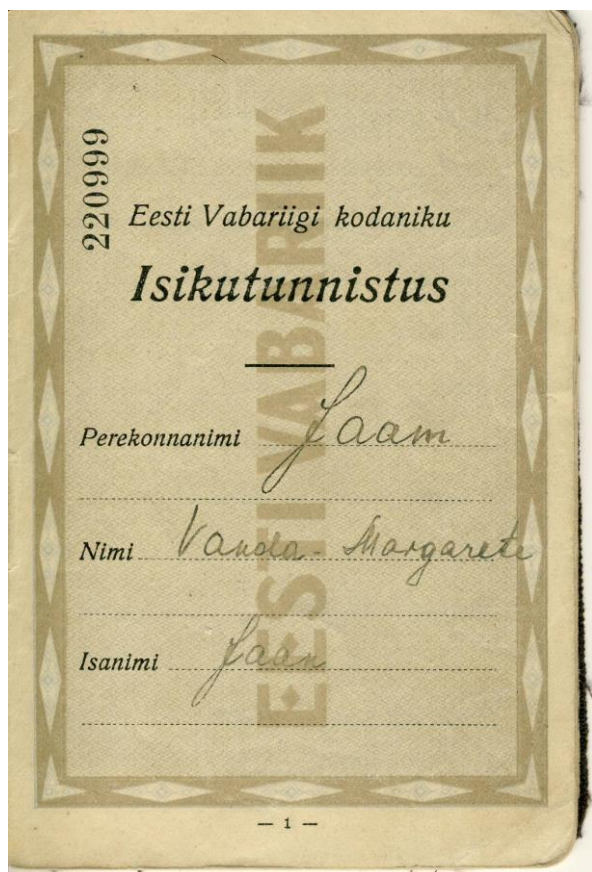
Unterschrift des Inhabers — Tunnistuse omaniku allkiri

E. Kärin

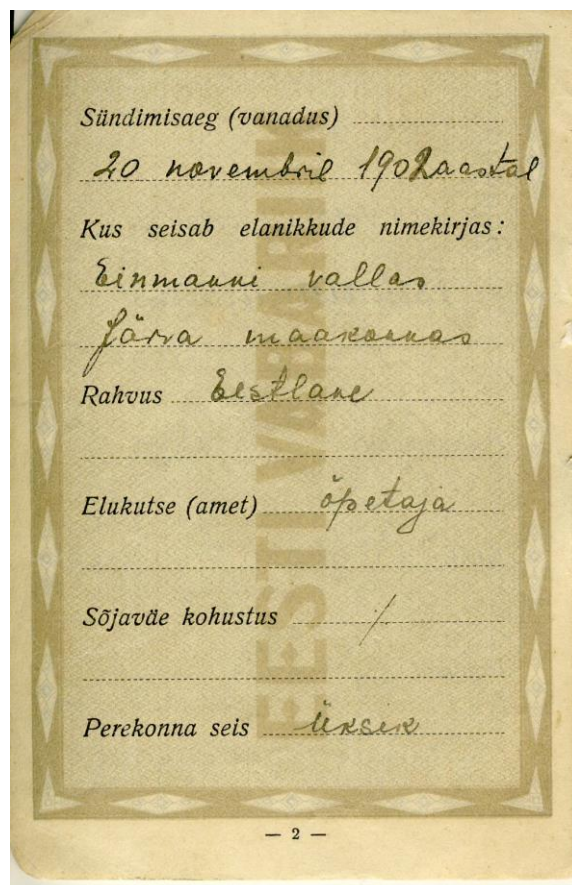
Polizeikommissar — Politseikomissar
Gemeindeältester — Vallavanem

B. Kärin

Sekretär

Vanda Jaama isikutunnistus, välja antud 26. mail 1925

Vanda Jaam elas kuni elu lõpuni sugulaste juures Narvas ja Tamsalus. 16. jaanuaril 1996 jõudis Vanda Jaam igavesele rahumaale. Tema põrm on sängitatud Järva-Jaani kalmistule kiriku kõrval.

Kasutatud materjalid:

1. Vanda Jaama. Elulookirjeldus
2. Karinu mõis ja küla läbi aegade. Koostanud Anne-Mai ja Lembit Jüriso. Kuma Print 2014

Karinu mõis. Vanessa Kassmann, 7 kl

Karinu mõis on tänapäeval eravalduses ning väga halvas olukorras. Hoones tegutses Krinu kool aastatel 1921- 1999.

Fotol nr. 1 on näha mõisahäärber, mille ees on kaheks hargnev sissesõidutee. Keskel on kolmnurkne madala heki ja puitaiaga piiratud plats. Sellel platsil paiknes aastatel 1930 – 1940 kõrgel alusel lõkkease, kus Eesti Vabariigi auks tehti tuld.

Karinu mõis (*saksa keeles Kardina*) oli rüütlimõis Järva-Jaani kihelkonnas Järvamaal. Kaasajal jääb mõis Järva-Jaani valda Järva maakonnas asudes Järva-Jaani ja Väike-Maarja maantee ääres asuvas Karinu külas.

Karinu mõis kuulus Rosenite suguvõsale. Rosenid, kelle kodumaaks on Baltimaad, olnud juba alates 13. sajandist, on vanimaid ja auväärsemaid baltisaksa suguvõsaid, kelle ajalugu on

kulgenud tihedas seoses Eestimaaga.

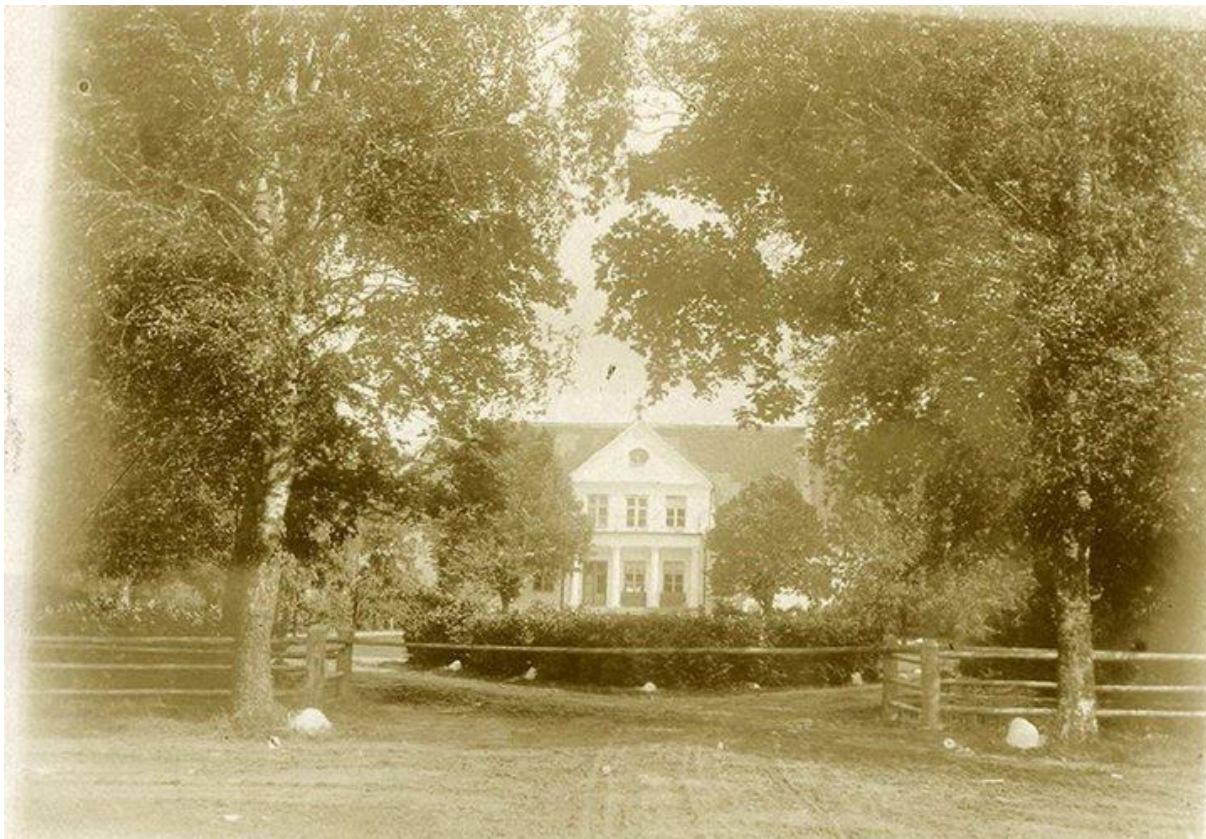

Foto nr 1 Karinu mõisahäärber ja park aastal 1903.

Tänapäeval elavad Rosenite perekonna liikmed mitmes Euroopa riigis, peamiselt Saksamaal, Rootsis, Prantsusmaal ja Austrias, aga nende esindajaid on ka Kanadas, Ameerika Ühendriikides, Brasiilias ja Austraalias.

Rosenite suguvõsa vapil kujutati lõvi ja valgeid (hõbedasi) roose. Et teha vahet põlise Liivimaa Rosenite suguvõsaga, kutsuti uue suguvõsa esindajaid valgeteks Roseniteks.

Karinu mõis eraldati 1666. aastal Andreas von Roseni poolt Väinjärve mõisast. Rosenite suguvõsale kuulus Karinu kuni 1919. aasta võõrandamiseni (maareformini). Viimane omanik enne 1919. aasta võõrandamist oli Ernst von Rosen.

Peale võõrandamist asus peahoonesse Karinu kool (alates 1921.a), mis tegutses seal 1999. aastani.

Karinu mõisa varaklassitsistlikus stiilis peahoone on valminud 18. sajandi lõpul, kui Hans Heinrich von Rosen lasi 1770 aastatel rajada uue barokse peahoone ja iluaia. Sümmeetrilise põhiplaani kõrgest kelpkatusest vormitud väheldane hoone on ilmestatud üsna nappide, kuid maitsekate detailidega: rustikkvaadritega kujundatud nurgad, profileeritud räästa- ja viilukarniisid, keskosa on markeeritud kolmnurkfrontooniga kaetud väljaehitisega. Peasissekäiku kujundab lai terrasstrepp, mis lisati Karl Wilhelm von Roseni nõudmisel ja millele toetub neljast toskaana sambast kantud klassitsistlik rõdu. Viimase lisamise aasta on märgitud sepišvõre keskosas ažuurses vapikilbis koos tähega R (Rosen) 1821. Rõdu kohal katuseharjal on suur ehisvaas, samasugune on hoone tagaküljel.

19. sajandi lõpul lasi tollane mõisnik Paul Alexander von Rosen juurde ehitada klassitsistliku tiibhoone. Fassaadidekoor on lakooniline, selle ilmet kujundavad lihtne räästakarniis ja nurgarustika.

Algne ruumijaotus oli amfilaadne, keskkoridorid asusid vaid maja otstes. Sisekujunduses leidub barokseid, klassitsistlikke ja historistlikke elemente. (1)

Mõisa ümbritseb 3,6 ha keskmise liigirikkusega väike regulaarstiilis mõisapark, kus peapuuliigiks arukask. Pargis asub väga vanu ja kõrgeid põlispuid, samuti üks mandžuuria pähklipuu. Karinu pargi põhjaosas asub paljude sügavate lohkudega kultusekivi ja asulakoht.

Mõlemal pool teed suured lehtpuud ja lattaed Puude ees kivid. Kahel pool häärberi treppi kasvavad pärnad, parempoolne on madalam. Praeguseks on need puud maha saetud, kuna kasvasid nii kõrgeks, et hakkasid maja katust ohustama, parempoolne pärn oli kaldunud liiga maja lähedale, samuti oli ta seest õõnes.

Kasutatud materjalid:

1. Karinu mõis ja küla läbi aegade. Koostanud Anne-Mai ja Lembit Jüriso, Kuma Print 2014

MEENUTUSED, MÄLESTUSED

Muutused koolide arengus

Koostas Silva Kärner koolide veebilehekülgede alusel

Tartu Forseliuse Kool

1957. aastal alustas tööd Tartu 8. Keskkool. Selle nime all tegutseti aastatel 1957 – 1970 ja 1991-1997. 1970. aastal anti koolile luuletaja Johannes Semperi nimi.

Tartu 8. Keskkooli asupaigaks on olnud läbi aegade Tähe tänav. Koolimaja vastas olevasse parki paigaldati B. G. Forseliusele, kui eesti soost poisse koolmeisteriks õpetanud mehele, mälestuskivi, misjärel nimetati ka park Forseliuse pargiks.

1997. aastal muudeti kooli nimi Tartu Forseliuse Gümnaasiumiks. 2011. aastal kooli reorganiseerimine ning sügisel ei avatud enam 10. klassi.

1997. a asutati Forseliuse Gümnaasiumi (8. keskkooli) vilistlaste ja õpetajate poolt Vello Saage sihtkapital. Vello Saage oli olnud selle kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kelle õpetamise kuulsus oli tuntud üle Eesti. Kooli keele ja kirjandusklassidesse võeti õpilasi õppima ka mujalt Eestist konkursi korras kirjandi alusel. Kirjandi kirjutamiseks koguti õpilased kokku ühte klassi, kus anti aega kirjatüki koostamiseks. Nii sattus Tartu 8. Keskkooli ka käesoleva kirjatüki autor (13. lennu vilistlane), kes õpetajana ja psühholoogina on kirjutanud esimese inimeseõpetuse õpiku VI klassile „Õpime suhtlema“ (1998). Tartu Keskkooli vilistlane on ka pikaaegne B. G. Forseliuse Seltsi esimees, nüüdseks seltsi auliige Madis Linnamägi.

13. lennu vilistlased 2012 Vello Saage mälestustahvli juures. Vasakult Karin Sibul, Silva Kärner (Bloom), Rein Uibo, Sirje Saar (Vardja), klassijuhataja August Solo, eesreas Aita Sulengo, Marge Tamme (Stamberg), Ülle Siilaberg (Naaber), Tiiu Mähar (Saul), Rein Tell

Paljude teiste tuntud vilistlaste nimede hulgas võiks siinkohal märkida veel 13. lennust Anu Palu (Koovit) nime, kes on mitmete algklasside matemaatikaõpikute autor, Regina Lukk-Toompere (Pressjärv) on illustreerinud kunstnikuna mitmeid lasteraamatuid ning aidanud koostada ka 2011. aastal ilmunud Aabitsa, kus õppiia satub otsekui näitelavale. Vilistlaste hulgas on mitmeid ajakirjanikke ja luuletajaid. 13. lennu pärandiks on ka ajakirjanikud Agnes Jürgens (Kasak) ja Urve Tinnuri (Lepik). Viimase sulest on ilmunud ka mitu luulekogu ja lasteraamatut. Muidugi on sellest lennust pärit ka Moskva olümpiamängudel 1980. aastal kolmikhüppes medali saanud Jaak Uudmäe.

Eesti keele ja kirjanduse õpetajad, aga ka paljud teiste ainete õpetajad on oma koolile tuntust toonud ka hiljem ja avrem. Kooli vilistlane, keskkooli kuldmedaliga lõpetanud eesti keele ja kirjanduse ning soome keele õpetaja Helja Kirber (töötas koolis 1989-2009) valiti Tartu linna ja vabariigi Aasta Õpetajaks ja kutsuti presidendi vastuvõtule.

Kooli koduleheküljelt saab lugeda:

1999.a valiti keemiaõpetaja Aivar Vinne (töötas koolis 1991-2008) Tartu linna ja vabariigi Aasta Õpetajaks. 2001.a maikuus toimus „15. sajandi päev“ põhikooli õpilastele. Peakorraldaja eesti keele ja kirjanduse õpetaja Hiie Münt 2002.-2009.a toimusid gümnaasiumiõpilastele mõeldud kirjandusteoste arvustusvõistlused. Korraldajaks õpetaja Helja Kirber. Arvustusvõistlusi toetas Soome Instituut.

2005.a valiti direktoriks Tiiu Millistfer. Sügisel viidi gümnaasiumis sisse rekreatsioonikorralduse õppesuund koostöös Tartu Kutsehariduskeskusega. 2005. a algas koos Forssa Gümnaasiumiga osalemine programmis „Sõpruskoolid Euroopas/e-twinning“, kokku võeti osa kolmest projektist. Juhendaja oli Helja Kirber.

2005.a 2005. a veebruaris kutsuti Forseliuse Gümnaasiumi õpilaste delegatsioon Luxembourg Euroopa Noorte Foorumile Eestit esindama. Esimeses delegatsioonis olid õpilased Lilian Mengel (46.lend, 2005), Erki Ilves ja Teiko Reili (47. lend, 2006). Kooli delegatsioonid osalesid kokku viiel foorumil. Koordinaator oli õppealajuhataja Sirje Tarraste.

2006.a kevadel võitis e-Twinningu projekt „Naabrite kunst ja kirjandus 21.sajandil“ Tiigrihüppe SA korraldatud üleriigilisel võistlusel esikoha ning õpilasesindaja Andra Namm kutsuti Saksamaale Aachenisse Karl Suure auhinna tseremooniale. Projektijuht Helja Kirber tunnistati Aasta võõrkeeleõpetajaks 2006.

2007.a algas viljakas koostöö Sihtasutusega Noored Kooli. Põhikoolis viidi alates 7. klassist sisse kirjanduse ja meedia õppesuund ning looduse õppesuund koostöös Tartu Loodusmajaga. 2007.-2013.a õpetatakse gümnaasiumiosas neljanda võõrkeelena hispaania keelt.

2007. aasta novembris tähistas kool piduliku aastapäevapeoga „LÄBI VIIIE KÜMNENDI“ oma 50. juubelit Vanemuise kontserdisaalis. Eesti keele ja kirjanduse õpetaja, Vello Saage õpilane ja elutöö jätkaja Madis Paide valiti Tartu linna Aasta Õpetajaks. 2007 ilmus kogumik „Ühe sõpruse lugu – Geschichte einer Freundschaft“, mis on kokkuvõtteks 15-aastat kestnud koostööle Kepleri Gümnaasiumiga Freudenstadtis Saksamaal, koostajad õpetajad Hildegard Anton, Meeri Kougia, Mart Niklus, vilistlane Tarmo Meister.

7. veebruaril 2008. a avati koolis Mati Undi ja Vello Saage bareljeefid, autor Airi Taniloo-Bogatkin. 2008. a kevadel toimus I Vene Laulu Festival. Traditsioon kestis viis aastat ja lõppes 2012.a kevadel juubelifestivaliga. Traditsiooni algatajateks ja festivali korraldajateks olid vene keele õpetajad Natalja Sahharnaja ja Ljudmila Melnikova. 2008.a toimus I üleriigiline Ideelaat,

mida korraldavad rekreatsioonikorralduse õppesuuna õpilased ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Malle Partsioja juhtimisel. Kokku toimus kuus Ideelaata.

2010. a tunnistas Noorte Meediaklubi Forseliuse Gümnaasiumi kooliblogi FoYou Eesti parimaks. Juhendaja oli meediaõpetaja Lauri Tankler.

Aastatel 2010-2012 osales Forseliuse Gümnaasium Tartu Ärinõuandla projektis Ettevõtlik Kool. Õpilaste projektikonkursil Jõhvis võideti Ideelaada projekti eest rahaline auhind 3000 krooni. 2011.a projektikonkursil Tartus võideti 3 esikohta:

- 1) Vene Laulu Festival (juhendasid õpetajad Natalja Sahharnaja ja Ljudmila Melnikova),
- 2) Loovuse töötuba (juhendas õpetaja Mariliis Tulit),
- 3) õpilasesinduse korraldatud Jõulu(v)alguse perepäev (juhendas huvijuht Epp Rattasep)

2012.a kevadel toimus 41. kirjanduspäev „Näitleja + kirjandus = näitekirjandus“.

2012.a valiti Tartu linna Aasta Õpetajaks inglise ja vene keele õpetaja, haridustehnoloog ja karjäärikoordinaator Sirje Tarraste.

2012.a oktoobris osaleti edukalt Tartu linna I loovtööde päeval, mille korraldas Tartu Kommertsgümnaasium. Õpilasi juhendasid õpetajad Riinika Rosanov, Ingrid Rammu, Malle Partsioja, Hannes Lõhmus, Anne Tamm, Kristi Mumm.

2012.a novembris tähistas kool oma 55. juubelit kontsert-etendusega „KOLLASE KASSI RADADEL“ Vanemuise Kontserdisaalis.

2012.a novembris ilmus viimane Forseliuse gümnaasiumi õpilastööde almanahh TIPA-TAPA, mis kannab järjekorranumbrit 22 ning ilmus esimene õpilaste uurimuslike tööde kogumik „Uurimuslik õpe avardab silmaringi“.

Alates 2013. aastast kannab kool Tartu Forseliuse Kooli nime.

ALLIKAS

<http://www.tfk.tartu.ee/esileht/kooli-ajalugu/> Kasutatud 20.10.2016

Valuoja põhikool pidas viimast pidu (Viljandimaa)

Selline artikkel ilmus online 03.06.2011.aastal.

Kuigi Valuoja põhikoolil peaks 240 aastat täituma alles tuleval aastal, otsustati, et vilistlaspidu tuleb ära pidada juba käesoleval kevadel. Järgmisel õppeaastal see kool ju enam tööd ei alusta ning sealsed lapsed õpivad edasi Jakobsoni gümnaasiumis.

Valuoja põhikooli nime võib tulevikus kohata vaid ajalooürikutes, juures daatumid 1772—2011.

Koolipere otsustas anda vilistlaspeoga õppeasutusele hüvastijätuks korraliku aupaugu.

Matti Orav avaldas neljapäeval lootust, et tulemas on rõõmupidu, mitte kadunukese ärasaatmine. „Mina küll ei tahaks kurba pidu,“ tunnistas kuus aastat seda kooli

juhtinud mees. „See võiks olla ikkagi rõõmsate taaskohtumistega sündmus, kus vilistlased kokku saavad. Kindlasti on ka emotsionaalseid ja tõsisemaid hetki, sest iga asi, mis lõpeb, on omamoodi kurb, kuid samas on see alati ka millegi uue algus.“ Direktor avaldas lootust, et loodaval riigigümnaasiumil läheb väärikas Valuoja kooli hoones hästi.

Armsa kooliga hüvastijätmise üritused hakkasid tegelikult pihta juba eile kell 10, kui Kaare kooli aulas peeti õppeaasta lõpuaktus. Sealt liikus koolipere rongkäigus Hariduse tänavale, tühjalt seisva endise koolimaja juurde, kuhu istutati puu ja paigaldati mälestusmärk.

„Kui aktusel viimast korda kooli hümni mängiti, siis pool saali nuttis,“ sõnas huvijuht Anne Mäll, silmad vees. Ajalooõpetaja Maiga Purgats oli aga rohkem pisaraid valanud eelmisel kevadel, kui Valuoja kooli pere pidi oma majast välja kolima ja Kaare kooli ruumides jätkama. „Oleksime võinud selle aasta omas majas ära olla,“ nentis ka inglise keele õpetaja Anne Upan. „Majandusinimesed kindlasti teadsid, et ehituse planeerimine võtab kaua aega, kuid ikkagi käituti laste suhtes hoolimatult.“ 39 aastat Valuoja koolis töötanud muusikaõpetaja Ilme Stöör tõdes, et eile oligi ilmselt kõige kurvem päev, sest tuli laste ja koolimajaga hüvasti jätta. „Vilistlaspeol on juba palju rõõmsaid taasnägemisi,“ lausus ta. Kõik need pedagoogid jätkavad tuleval õppeaastal (2011/201) Jakobsoni gümnaasiumi koosseisus.

ALLIKAS

<http://sakala.postimees.ee/459094/valuoja-kool-pidas-viimast-pidu>
21.10.2016

Kasutatud

Järvamaa vanimad koolid

Järvamaa vanimate koolide ajalugu ulatub üle 330 aasta taha

Järva-Jaanis alustas talurahvakool 1685. aastal omaaegse kohaliku pastori Christian Kelchi eestvõttel. Koolitegevust on püütud arendada 1715.aastal köstrikskoolina, kuid täpsemad andmed selle kohta puuduvad.

1850. aastast on aga Järva-Jaanis pidevalt kooliharidust antud. Koolide nimetused on küll aja jooksul muutunud, kuid algharidust (kuni 3 klassi) anti siinkandis kuni 1902.aastani. Siis toodi Järva-Jaani Kangru Õigeusu kihelkonnakool, kus õppetöö kestis kuus kuni seitse talve. Selle kooli tegevus lõppes 1919, kui kirikuhoone, kus asusid ka koolitoad, maha põles. Koolitööd jätkati nn Orina kõrgemas algkoolis (Orina mõisa peahoones ja mõisavalitseja majas), kuhu mahutati kihelkonnakooli õpilased. 1924.aastast paigutati mõis peahoonesse Tütarlaste Täienduskool, mis 1939.aastal reorganiseeriti kodumajanduskooliks.

Algkool arenes ja pärast II maailmasõda algas üleminek 6-klassiliselt algkoolilt 7-klassiliseks algkooliks. 1944- 1955 töötas Järva-Jaani Mittetäielik Keskkool. 1955. aastast hakati aga andma keskkooli haridust ning I lühen lõpetas Järva-Jaani keskkooli

1959.aastal. Kooli nimi muutus keskkooliks gümnaasiumiks alates 2004. Juurde tulid erinevad võimalused valikainete õpetamiseks. Alguses pakuti traditsioonilist ja loodussuunale omaseid õppeaineid riiklikust õppekavast, hiljem tehti koostööd Järvamaa kutsehariduskeskusega arvutite ja arvutivõrkude erialaga tutvumiseks. Arvestades aga piirkondlikku eripära rakendus 2015.aastal tööle võimalus turismialaste kursuste õpetamiseks koostöös Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžiga ning 2016.aastast siseturvalisuse eriala kursustega tutvumiseks.

Järva-Jaani Gümnaasium tähistas hariduselu 330. aastapäeva 2015.aastal suvel vilistlaspäevaga ja sügisel hariduskonverentsiga. 2016.aastal jätkas Järva-Jaani Gümnaasium keskhariduse andmist Järvamaa põhjapiirkonnas nii statsionaarses kui ka mittestatsionaarses õppevormis.

I klassi õpilased koos abiturientidega talurahvakooli mälestuskivi juures
01.09.2016

ALLIKAS

Järva-Jaani Gümnaasiumi kroonika 2004- 2016. Käsikirjaline materjal

Türi kooliharidus

Vanuselt teine Järvamaa vanim traditsioonidega kool asub Türil. Õigusjärgsust on nüüd juba raske selgitada, missugune kool on ajaloolise vana kooli õigusjärglane, sest 2011. aastal lõpetati seniste koolide tegevus ja avati uued: Türi Põhikool ja Türi Ühisgümnaasium. Ometi ulatub koolide ajalugu auväärsesse ajalukku, kui 17. sajandi lõpul alustati kiriku eestvõttel Türil talurahvalaste õpetamisega. B. G. Forselius on märkinud oma aruandes, et tema seminari kasvandikud töötasid 1687. aastast „... Türil, Järva-Jaanis, Järva-Madisel...“. Oli loodud Türi kool. Esimesed koolid olid lugemiskoolid.

Internetiallikatest kinnitatakse, et köstrikool alustas Türil uuesti mihkclipäeval 1715 - pärast ikaldusaastaid ja näljahäda. 1740 oli Türi kihelkonnas kolm kooli. 1840 algas üleminek kirjutamise ja rehendamise õpetamisele. Kihelkonnas oli nüüd juba 18 kooli.

Koolmeistrite kaheaastane seminar tegutses Türil 1838- 1840.

Kihelkonnakool oli teise astme rahvakool, mida hakati looma Eestis pärast 1819. aasta talurahvaseaduse välja andmist. Türil on andmeid kihelkonna olemasolust 1872.aastast alates. Türi kihelkonnas loodi 1900 kaks ministeeriumikooli: Retlas ja Väätsal. Ministeeriumikoolid aitasid kaasa maaintelligentsi kujunemisele. Tavaliselt olid need viieaastase õppeajaga kaheklassilised kooli (I-III jagu ja VI-V jagu).

1913. aastast pärineb ka esimene viide Türi kroonu algkooli kohta. 1918. aastast hakkasid algkooli vanemad klassid õppima Viirmanni koolimajas Väike-Pärnu tänaval. Kihelkonnakoolitöö oli lõppenud ning siin alustasid täienduskool ja progümnaasium. 1924.aastal sai Türi algkool oma maja, kus leidis omale kodu ka Türi aiandusgümnaasium (1924 - 1932), mis hiljem sai Türi Majandusgümnaasiumiks (alates 1932), Türi Gümnaasium tegutses hoones aastatel 1941- 1944, mil see reorganiseeriti Türi I Keskkooliks (kuni 1994). Türi II Keskkool oli venekeelne kool Viljandi tänaval kuni 1970te aastate alguseni.

Türi koolimaja 1925

Türi põhikooli hoone (ehitatud 1969)

1. septembril 1989 avati Tolli tänaval Türi II Keskkool, nimetus muudeti Türi Majandusgümnaasiumiks 1995. aastast ning see tegutses kuni 2011. aastani, kuna õpilaste arv Türi-kandis oli kasvanud. 1.septembril kõneles tollane kooli direktor Leonhard Soom:

„Me seisame uue haridusveski lävel. On aasta 1989. Meie selja taha on jäänud rohkem kui 300-aastane Eesti kooli ajalugu. Uus veski on aga meie oma ja siin saab olema meie osa ja aeg. Täna tulimegi kokku, et ühise sooviga veskikivi liikuma lükata.

Kellahelin, mis käed-jalad erutavat tegutsemislusti täis laeb, on õige varsti kõlamas. Nende maailm, kes esimest korda üle kooliläve astuvad, on alles pabervälge ja meist, õpetajatest, oleneb, milliseks see aastatepikkuse tööga maalitakse. Värvitagu see maailm lootuste ja valguse säruga! Paljugi võib inimesele anda, kuid suur on silmale nähtamatu, käega katsutamatu vara – teadmiste, südameheaduse jagamine. Aastad teevad selgeks, et kool pole üksnes ruum, kus õpid, kus sulle osaks saab raamat ja lauanurk. Koolis on sinu häbi kaaslaste häbi, sinu avastus ka teiste jaoks tõsine avastus, sinu õnnest saab meie õnn ja sinu poolt vormitud haljad otsused küpsetatakse targal käel kuldseteks.

Olgem töökad, et veskikivide vahelt tulevad tarkuseterad iial otsa ei lõpeks! Mahtugu meie südamesse rõõm kõige selle üle, mida loome laste ja eneste jaoks! Sündigu meie südames valgus alguseks ja edasiminekuks tänasele ja homsele inimsoole.“

Türi Majandusgümnaasiumi ajalugu oli 22 sisutihedat aastat pikk. Selle aja jooksul oli Tolli tänaval gümnaasiumi lõpetanud 19 lendu, kokku 642 inimest. Neile lisandus sel aastal viimast korda veel üks hulk tublisid ja arukaid noori inimesi (Pern 2011).

Türi Ühisgümnaasium avas 1. septembril 2011. aastal oma ukse 201 gümnasistile ja 30 õpetajale.

2016. aastal töötavad Türi Põhikool ja Türi Ühisgümnaasium (pildil). Viimases võimaldatakse õppimist nii statsionaarses kui mittestatsionaarses õppevormis.

ALLIKAD

E.Ruisu 1996. Türi kool talurahvakoolist gümnaasiumini. - Türi. Kilde kihelkonna ja linna arengust I, lk 15- 23: Paide: AS Kuma, trükitud OÜ Greif

J.Rikk 2001. Türi koolide ajaloost 1939-1940 – Türi. Kilde kihelkonna ja linna arengust II, lk 98- 105: Paide: AS Kuma, trükitud OÜ Greif

K.Pern 2011. Türi Majandusgümnaasiumi viimased tegemised. <http://eesti.eu.delfi.ee/jarvamaa/elu/turi-majandusgumnaasiumi-viimased-tegemised?id=46911642> 31.mai. Kasutatud 22.10.2016

https://et.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCri_G%C3%BCmnaasium

SUVEKOOLID

Suvekool Rakveres 2015

Suvekool Valgamaal 2016

Eesti ema monument Rõngus. Suvekoolist osavõtjad 2016

TEADUSE VALLAST

Vaakummonokromaatorist laboratoorse sünkrotonini. Valdur Tiit, Anatoli Kuznetsov, Kalev Pill, Elar Vilt

Füüsika ja Astronoomia Instituudi aparaadiehituse sektor (APES) asutati 1. juunil 1959 eesmärgiga tugevdada Tõraveresse ehitatava instituudi astronoomia ning atmosfäärifüüsika eksperimentaalset tegevust. Uuele üksusele pakkusid suurt huvi kosmoseajastu algusega võimalikuks saanud tööd kosmoses, sest 4. oktoobril 1957 oli viidud Nõukogude Liidus orbiidile ümber Maa ajaloos esmakordselt inimeste poolt tehtud taevakeha. Soovisime alustada tähtede lühilainelise vaakumultaviolettkiirguse (alla 200 nm, VUV kiirgus) mõõtmisi. Kahjuks selgus kiiresti, et sobivaid tajureid pole Nõuogude Liidus kusagilt saada. Toetudes publitseeritud USA teadlaste Herbert Friedmani ja Talbot Chubbi töödele hakkasime APES-is valmistama footonite loendajaid (radioaktiivse kiirguse Geigeri loenduri analoogid), mis olid väga efektiivsed. Nende spektraalsete omaduste uurimiseks tuli ise teha ka ultraviolettkiirguse vaakummonokromaator, sest ka taolist tollal haruldast seadet ei õnnestunud meie laboratooriumil osta. Vaatamata paljude kolleegide pessimismile, ehitatati monokromaator 1964. a suvel ja sügisel valmis mõne kuu jooksul. Meie laboratooriumis sai see nimeks JO-1 lugupidamise märgiks optilse skeemi autorile P. D. Johnsonile.

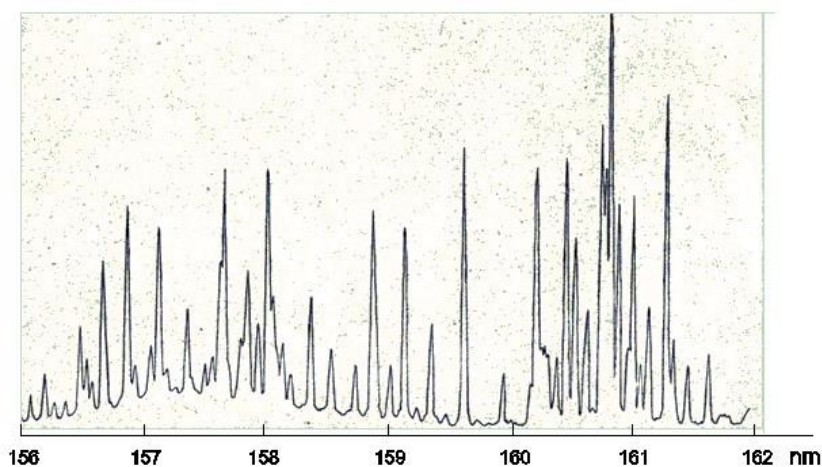
Kahjuks selgus JO-1 abil tehtud footonite loendajate uurimisel, et nende spektraalse tundlikkuse hästi täpseks määramiseks ei piisa ühekordsest monokromaatorist. Vaja oli veelgi väiksema hajunud kiirguse sisaldusega ultraviolettkiirgust. Seepärast alustati järgmisel aastal APES-is väga monokromaatse kiirguse saamiseks kahekordse ultraviolettkiirguse vaakummonokromaatori ehitamist. Sellises seadmes on kiirguse teel järjestikku kaks difraktsioonivõret, mis teostavad n.ö kahekordse kiirguse „sõelumise“, nii et monokromaatori väljundis saadakse väga puhas kiirgus. See unikaalne spektraalseade valmis 1966. aastal ja sai nimeks TVM-03. Kättesaadava informatsiooni alusel selgus, et olime ehitanud maailma esimese difraktsioonivõredega VUV piirkonna vaakummonokromaatori (vt Joonis 1)!

Joonis 1. Maailma esimene difraktsioonivõredega VUV piirkonna vaakummonokromaator TVM-03.

Nüüd oli APES kujunenud reaks aastateks Nõukogude Liidu kõige paremaks kosmoseuuringute tugilaboratooriumiks ultraviolettkiirguse mõõtmisel.

Ehitatud monokromatorid andsid spektraalse lahutuse kuni 0,03 nm. Selline olukord tõi esile uue probleemi. Seni üldiselt kasutusel olnud vesiniklambi kiirgusspekter näitas end üsna sakiliseks (vt Joonis 2). Oli vaja saada paremat kiirgusallikat. Sünkrotron oli üks hea võimalus, sest selle kiirgus annab pideva spektri. Maailmas olid juba kasutusel suured sünkrotronikiirguse allikad ja ka Füüsika Instituudis uuriti Mart Elango eestvõttel võimalusi ehitada Tartusse sünkrotronikiirguse allikas. Reaalsena tundus võimalus tellida Novosibirskist umbes viiemeetrise diameetriga elektronide orbiidiga masin. Selleks tuli ehitada uus maja ja ületada kõik niisuguse ettevõtmisega seotud raskused. Nendest ei õnnestunudki jagu saada.

Joonis 2. Vesiniklambi kiirgusspekter. Spektraalne lahutus on umbes 0,03 nm.

Saime teada, et Moskvas Üleliidulises Optiliste ja Füüsikaliste Mõõtmiste Teadusuuringute Instituudis (v. k. VNIIOFI) on Vadim Panasjuki, kes hiljem külastas ka APES-i, juhtimisel ehitatud väike, 17 millimeetrise elektroni orbiidiga impulss sünkrotron, mis kiirgab umbes mikrosekundi vältel. Ühel Moskva sõidul õnnestus Valdur Tiidul seda seadet näha. Kohe selle juures tekkis mõte: üritame teha võimsama! Selle teostamiseks alustasime viljakat koostööd eelnimetatud instituudiga, sest nende kogemuste kasutamine oli oluline. Meie töödega käis tutvumas ka paljude autasudega pärjatud VNIIOFI direktor Boris Stepanov.

APES-is asus elektronide liikumise füüsika-teoreetilisi aluseid uurima ja tehnilisi lahendusi otsima Anatoli Kuznetsov koos nooremate kolleegide Kalev Pilli ja Elar Vildiga. Otsustati valida elektronide orbiidiks 122 mm suurune ring. Raadiotehnikat hästi tundev Aadu Haamer hakkas valmistama ja katsetama elektronide kiirendamiseks vajalikku kõrgsagedusallikat ning katsetama Anatoli kujundatud resonaatorit.

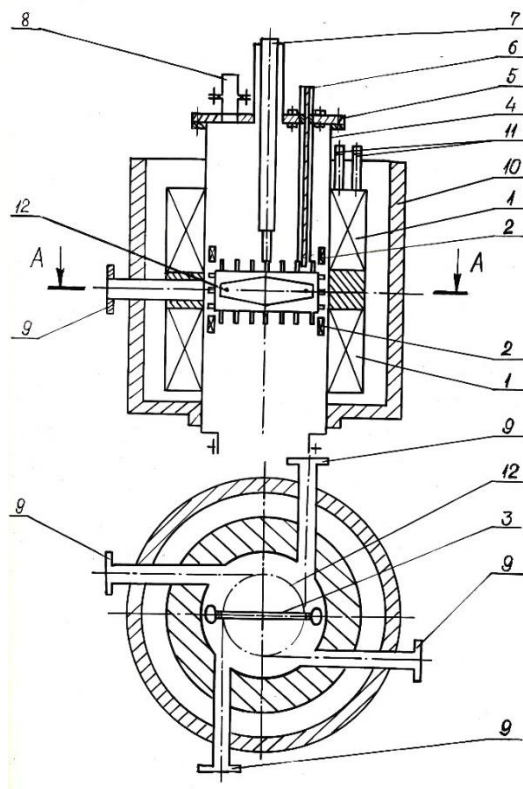
SKB Tartu Filiaalis, kus oli sel alal head kogemused, asuti Mart Piilma juhtimisel ehitama 110 kJ (0,03 kWh) impulssmagnetite toiteallikat ja vastavat juhtimissüsteemi. Vaakumkambri ja spetsiaalsete pumpade valmistamisega alustas TRÜ Lumineestsentsi Laboratoorium Arved Tammiku juhtimisel. Impulssmagnetid valmistati TA SKB-s Tallinnas Hillar Bachmanni juhtimisel. Kogu tööd finantseeris lepingu alusel Leningradis asuv Riiklik Optika Instituut, keda selles töös esindas teadur Konstantin Sidorin.

Nii keerulist ja mõõtudelt suurt seadet polnud instituudis veel ehitatud. Seepärast oli üsna ootuspärane, et naaberlaboratooriumides leidsid kahtlejaid, kes oma arvamusi eriti vaka all ei hoidnud. Kuid see pigem innustas sünkrotroni ehitajaid kõiki raskusi ületama.

Laboratoorse impulsssyünkrotroni peamised osad on järgmised.

- 1) Umbes 150 mm läbimõõdu ja ühe meetri pikkune roostevabast terasest vaakumkamber, kus paiknevad elektrone kiirendav resonator ja väike impulssmagnet. Selles toimub elektronide kiirendamine peaaegu valguse kiiruseni ja viimine 122 mm diameetriga orbiidile.
- 2) Vaakumsüsteem, mis kindlustab nimetatud vaakumkambris rõõrõnduse vähemalt 10^{-5} torri.
- 3) Helmholtzi magnetid, mis saavad tekitada magnetvälja tugevusega kuni 4 T (vedela lämmastiku temperatuuril 77 K).
- 4) Magnetite toiteallikas (salvestatud energiaga umbes 110 kJ) koos oma laadimis- ja juhtimissüsteemiga. Toiteallikas tuli ohutuse tagamiseks paigutada tugevasse kasti.
- 5) Elektroonsed toite-, juhtimis- ja registreerimissüsteemid.

Koostöö eelnimetatud asutuste vahel sujus hästi ja ühised pingutused kandsid head vilja. Kõige rohkem kulus meil aega krüostaadi seinteks õigete materjalide leidmisel. Proovisime mitut sorti plastmasse, sest neid oli hea töödelda ja olid halvad soojusjuhid. Kahjuks ei sobinud see materjal vajalikul moel kokku roostevabast terasest vaakumkambriga toruga ja külmutamisel vedela lämmastikuga teatud aja pärast mõned krüostaadi osad purunesid. Õige lahenduse pakkus A. Tammik, kel oli kasutada külmakindel tihendimaterjal, mis töötas vedela lämmastiku temperatuuril ja sobis kokku roostevaba terasega.

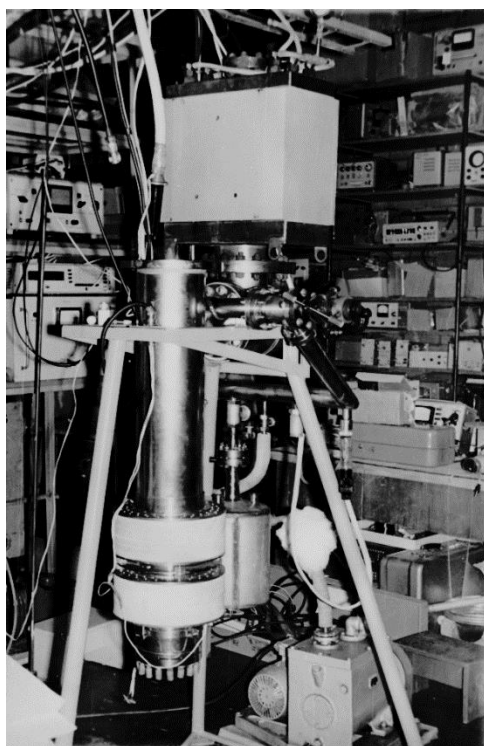

Joonis 3. Laboratoorse sünkrotroni skeem. 1 - Helmholtzi magnetid, 2 – impulssmähis, 3 – kiirendav resonator, 4 - vaakumkamber, 5 - vaakumkambriga ülemine äärik, 6 – kõrgsagedusenergia sisseviik, 7 – tugitoru, 8 – vaakumiandur, 9 – sünkrotronikiirguse väljumistorud, 10 – vedela lämmastiku krüostaat, 11 – elektrivoolu sisseviigid ja 12 – relativistlike elektronide orbiit.

Lõpuks sai 1986. a kevadel sünkrotoni makett valmis (vt Joonis 3 ja 4) ning algasid katsetused. Need kulgesid suhteliselt edukalt ja kinnitasid teoreetiliste arvutuste, milliseid siin polnud varem tehtud, õigsust [1, 2]. APES-i sünkrotoni impulsi heleduse ajaline kulg on toodud graafikuna joonisel 6. Esimest korda võis Eestis näha siin valmistatud seadme abil sünkrotonkiirgust! Seda kinnitas 14.03.1986. esimese „välisvaatlejana“ uut kiirgust näinud TA Presiidiumi Kapitaalehituste osakonna juhataja Kalju Malm oma sissekandes APES-i külalisteraamatusse.

Mõni päev hiljem, 20.03.1986. kirjutas Nõukogude Liidu Optika Instituudi teadur Konstantin Sidorin samasse raamatusse, et „sellest leheküljest algab uus etapp spektroskoopia arengus“. Sünkrotonkiirgust käis 17.04.1986. oma silmaga vaatamas ka TA president Karl Rebane, kes tunnustas tehtut järgmiselt. „Väga ilus imepärane ja tore asi on andekalt ära tehtud.“ Tuntud teadlane-füüsik Indrek Martinson, üks kuulsu Lundi sünkrotonkiirguse keskuse rajajaid, külastas APES-i 8.08.1986. ning kirjutas, et „oli tõesti huvitav tutvuda Teie laboriga ja põneva minisünkrotoniga“.

Joonisel 5 on näidatud kõige olulisemad impulsssyümkrotoni ehitajad A. Kuznetsov, E. Vilt, K. Pill ja A. Haamer järgmist eksperimenti ette valmistamas.

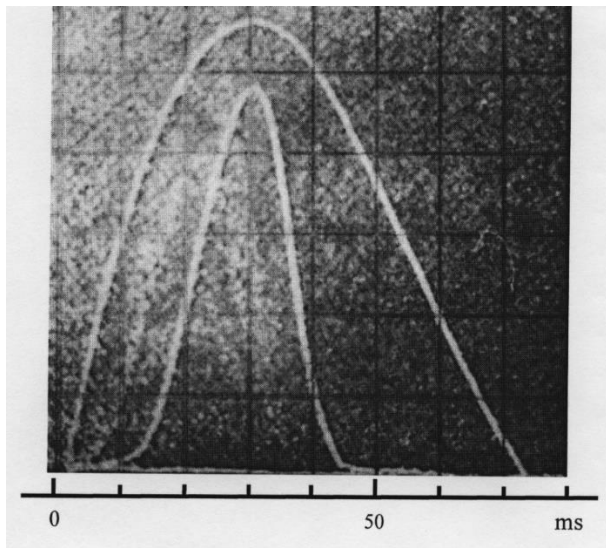

Joonis 4. Laboratoorse impulsssyümkrotoni makett.

Joonis 5. Laboratoorse impulssünkrotroni ehitajad. Vasakult A. Kuznetsov, A. Haamer ja E. Vilt. K. Pill on suuresti seadme varjus.

Teadaolevalt olime suutnud koostöös eelnimetatud inimestega luua sünkrotronkiirguse allika, mis näis sobivat paljudele eksperimentalfüüsika laboratooriumidele taskukohaseks heaks pideva spektriga kiirgusallikaks. Vaatamata oma kiirgusimpulsi lühikesele kestusele, umbes 0,05 sekundit (vt Joonis 6), oli see siiski hea täiendus suurtele kallitele sünkrotronidele.

Joonis 6. Laboratoorse impulssünkrotroni ostsillogramm. Ülemine kõver näitab magnetvälja tugevuse ja alumine integraalse sünkrotronkiirguse intensiivsuse muutumist ajas. Elektronide energia maksimum on umbes 30 MeV.

Laboratoorse impulssünkrotroni summaarne kiirgus on toodud Joonisel 7. Keskelt on näha otsekiir ja kahel pool servas peegeldused sünkrotronikiirguse väljumistoru seintelt. Laboratoorse impulssünkrotroni ühe „välgu“ kiirgusspekter nähtavas piirkonnas on esitatud Joonisel 8.. Selle sähvatuse ajal oli elektronide energia 31 MeV ja vool umbes 10 mA.

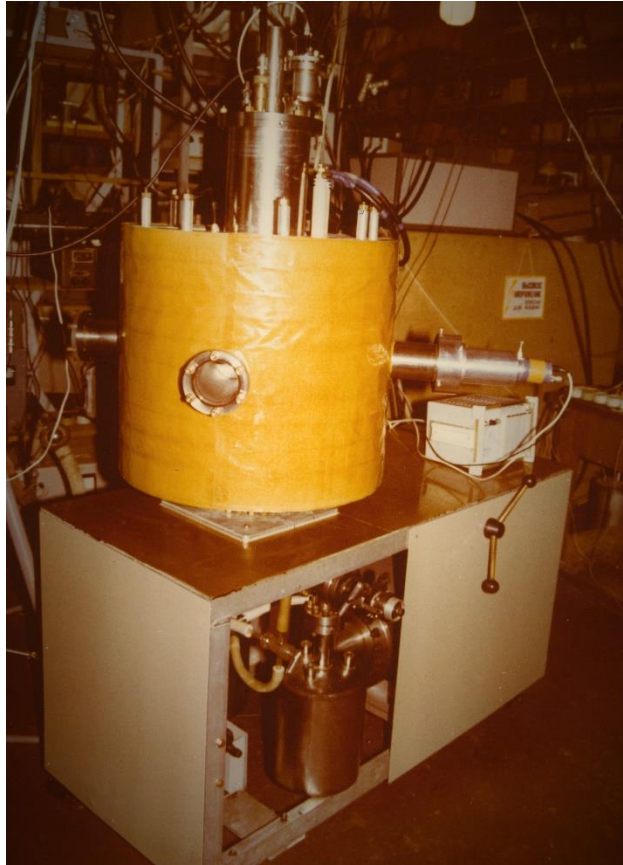
Laboratoorse maketi ehitamise järel tegime valmis seadme lõpliku varinadi, mis sai nimeks laboratoorne impulssünkrotron LIS-2 (Joonis 9) [3, 4, 5]. Sünkrotroni LIS-2 peamised tehnilised näitajad olid sarnased maketile, kuid tal oli kiirguse väljatoomiseks neli kanalit (toru) ja parem krüostaat. Samuti nägi LIS-2 ka ilusam välja.

Joonis 7. Laboratoorse impulssünkrotroni summaarne kiirgus. Keskelt on näha otsekiir ja kahel pool servas peegeldused sünkrotronikiirguse väljumistoru seintelt.'

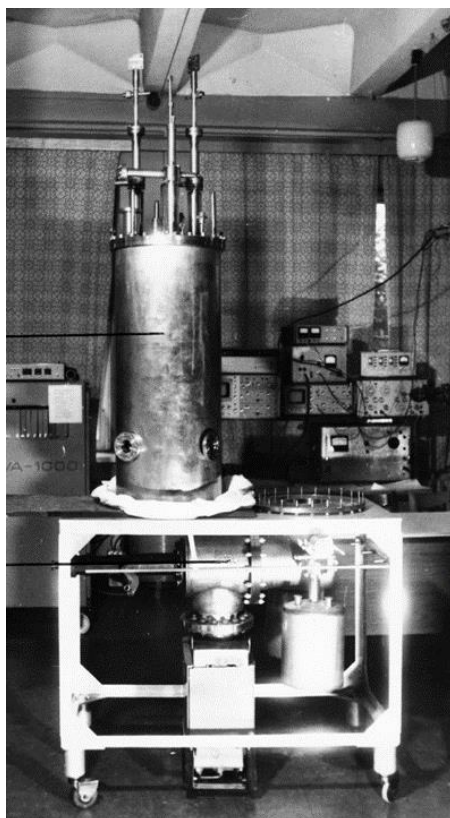
Joonis 8. Laboratoorse impulssünkrotroni ühe „välgu“ kiirgusspekter nähtavas piirkonnas. Elektronide energia oli 31 MeV ja vool umbes 10 mA.

Joonis 9. Laboratoorne impulssünkrotron LIS-2.

Paralleelselt eelkirjeldatud töödega alustasime APES-is ka ülijuhtivate magnetitega sünkrotroni ehitamist, mis saadaks kiirgust välja mitte impulssidena, vaid pikemat aega, vast isegi tundide vältel. Kuivõrd V. Tiidul olid aastate vältel tekkinud palju kontakte teiste Nõukogude Liidu uurimisastuste töötajatega, siis õnnestus saada siia just meile sobivad ülijuhtivast traadist valmistatud magnetid. Ülijuhtivate magnetiga vedela heeliumiga jahutatava krüostaadi projekteerisid Ants Lõhmus ja A. Kuznetsov ning selle valmistas TRÜ A. Tammiku laboratoorium. Magnetite toiteallikas, mis andis madalal pingel kuni 1000 A alalisvoolu, ehitati Tallinnas TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituudis Paul Tamkivi juhtimisel. Põhiline töö, vast üle 90% oli laboratooriumis tehtud, ees seisis veel mõnede lihtsamate seadmete valmistamine ja unikaalse masina kokkumonteerimine ning katsetamine. Kahjuks me seda enam teha ei saanud.

APES-i tegevus lõpetati 1993. a kevadel, sest mõnede arvates sellised uusi seadmeid loovad tööd muutunud ühiskondlikes tingimustes Füüsika Instituuti enam ei sobinud. Veidi aega pärast laboratooriumi sulgemist NL Optika Instituudi poolt tehtud ettepanek moodustada sinise unikaalse aparatuuri baasil ja mitme suurriigi osavõtul rahvusvaheline sünkrotronikiirguse keskus ei pälvinud Füüsika Instituudi administratsioonis enam tähelepanu.

Joonis 10. Ülijuhtivate magnetitega sünkrotroni põhiosa koos krüostaadi ja vaakumpumpadega.

Osa APES-i üsna rikkalikust seadmetearust jaotati instituudis laiali. Need, mida ei soovitud kasutada, sh töökorras unikaalne vaakummonolromaator TVM-3 ja tollal maailma parim laboratoorne sünkrotron LIS-2, rändasid vanametalliks.

Sic transit gloria mundi.

Viited

- [1] A. S. Kuznetsov, H.-R. Bachman, A. Haamer, M. Piilma, K. Pill, K. K. Sidorin, A.-A. Tammik, V. Tiit and E. Vilt. On devising pulsed synchrotron radiation source for laboratory applications. Nucl. Instrum. Methods, A **261** (1987) 58.
- [2] H. Käämbre. Tartus käivitati minikiirendi. Horisont, nr. **7** (1986) 1.
- [3] A. S. Kuznetsov, V. Tiit, E. Vilt, K. Pill, A. Haamer, A.-A. Tammik and M. Piilma. Compact pulsed laboratory synchrotron LIS-2. Rev. Sci. Instrum., **60** (1989) 1717.
- [4] A. С. Кузнецов, К. Э. Пилл, В. М. Тийт, А.-А. А. Таммик и Э. Э. Вильт. Способ внутренней инжекции электронов в циклический ускоритель и устройство для его осуществления. Авт. св. СССР No. 1261552, (1986).
- [5] А. С. Кузнецов, Э. Э. Вильт, В. М. Тийт, К. Э. Пилл и А. Н. Хаамер. Источник синхротронного излучения. Авт. св. СССР No. 1723981, (1991).

SELTSI KUULUVATE KOOLIDE NIMEKIRI seisuga 01.03.2016

1. Antsla Gümnaasium kool@ntslakk.edu.ee
2. Aste Põhikool kool@aste.edu.ee
3. Audru Kool kool@audru.edu.ee
4. August Kitzbergi nimeline Gümnaasium (Karski Nuias) akg@akg.vil.ee
5. C. R. Jakobsoni nim Torma Põhikool tormapk@tormapk.edu.ee
6. Elva Gümnaasium kool@elvag.edu.ee
7. Forseliuse Kool (Tartu Forseliuse Gümnaasium 2012) kool@tfk.tartu.ee
8. Haljala Põhikool kool@haljala.edu.ee
9. Hargla Kool harglapk@mail.ee (Valgamaa)
10. Hummuli Põhikool kool@hummuli.ee
11. Illuka kool kool@illuka.edu.ee
12. Ilmatsalu Põhikool kool@ilmatsalu.ee
13. J. V. Veski nimeline Maarja Põhikool maarjapk@tabivere.ee
14. Juhan Liivi nimeline Alatskivi Keskkool kool@alatskivi.edu.ee
15. Juuru E.Vilde nimeline Kool (E.Vilde Nimeline Juuru Gümnaasium)
kool@juuru.edu.ee
16. Järva-Jaani Gümnaasium kool@jjaani.edu.ee
17. Kambja Ignatsi Jaagu kool kool@kambja.edu.ee
18. Kilingi- Nõmme Gümnaasium yld@kng.edu.ee
19. Kirivere Põhikool direktor@kool.ee; kool@koo.ee
20. Kivi-Vigala Põhikool kivikool@hotmail.ee; kivikool50@gmail.com
21. Koeru Keskkool kool@koeru.edu.ee
22. Kohtla Põhikool kool@kohtlapk.edu.ee
23. Koigi Kool koigikool@hotmail.ee; kool@koigi.ee
24. Kolga-Jaani Põhikool thea@k-jaani.vil.ee
25. Kullamaa Keskkool keskkool@kullamaa.ee
26. Kuuste Kool kool@kuuste.ee
27. Kõrveküla Põhikool kool@korve.edu.ee
28. Laekvere Põhikool laekverepk@laekvere.ee
29. Laeva Põhikool nadezda.niklus@laeva.edu.ee
30. Laiuse Põhikool kool@laiusepk.edu.ee
31. Lehtse Kool info@lehtsekool.ee
32. Lähte Gümnaasium info@lahte@gmail.com
33. Lüllemäe Põhikool kool@karula.edu.ee
34. Lümända Põhikool kool@lymanda.edu.ee
35. Mustvee Gümnaasium sekretar@mustvee.edu.ee
36. Mõniste Kool kool@kuutsi.edu.ee
37. Nissi Põhikool kool@nissikool.ee
38. Noarootsi kool kool@ng.edu.ee
39. Nõo Põhikool noopk@noopk.ee
40. Nõo Reaalgümnaasium reino@nrg.tartu.ee
41. O.Lutsu Palamuse Gümnaasium kool@palamuse.edu.ee
42. Osula Põhikool osulapk@osula.edu.ee
43. Otepää Gümnaasium kool@nuustaku.edu.ee
44. Padise Põhikool kool@padise.edu.ee
45. Paide Gümnaasium kool@paidegymn.ee
46. Paistu Kool kool@paistu.vil.ee
47. Parksepa Keskkool info@parksepa.werro.ee

48. Puhja Gümnaasium kool@puhja.edu.ee üleminek põhikooliks 2015/16
49. Puka Keskkool kool@puka.edu.ee
50. Põltsamaa Ühisgümnaasium infi@poltsamaa.edu.ee
51. Pärnu Koidula Gümnaasium kool@koidulag.edu.ee
52. Pärnu Ülejõe Põhikool kool@ylejoe.parnu.ee
53. Pärnu-Jaagupi Gümnaasium pjg@hallingavald.ee
54. Rakvere Gümnaasium post@rakgymn.edu.ee
55. Rannu Kool kool@rannu.ee
56. Risti Põhikool ristikool@gmail.com
57. Rõngu Keskkool kool@rongu.edu.ee
58. Rõuge Põhikool raugepk@werro.ee
59. Sangaste Algkool (Keeni Põhikool) maire@sangastevv.ee
60. Saue Gümnaasium kool@saue.edu.ee
61. Saverna Põhikool (Valgjärve järjepidevus) kool@saverna.edu.ee
62. Sillaotsa kool sillaotsa@sillaotsa.edu.ee
63. Simuna Kool info@simunakool.ee
64. Suure-Jaani Gümnaasium kool@sjg.edu.ee
65. Tabasalu Ühisgümnaasium kontakt@tyg.edu.ee
66. Taebala Gümnaasium kool@taebala.edu.ee
67. Tõrva Gümnaasium kool@torva.edu.ee
68. Tõstamaa Keskkool kool@tostamaa.edu.ee
69. Türi Põhikool (Türi Keskkool oli üle 300-aastaste koolide alghariduse kandja, likvideeriti 2011, järjepidevust ei antud edasi, kuid hariduse järjepidevuse kandjaks on Türi Põhikool edasi)
70. Unipiha Algkool unipiha.algkool@gmail.com
71. Urvaste Kool info@urvastekool.edu.ee
72. Vara Põhikool varakool@gmail.com
73. Vastseliina Gümnaasium kool@vastseliina.edu.ee
74. Vätla Põhikool (6-klassiline) vv@hanila.ee
75. Viimsi Keskkool kool@viimsi.edu.ee
76. Võru Kesklinna Kool kesklinn@tamula.edu.ee
77. Ääsmäe Põhikool kool@aasmaepk.edu.ee